

TALLINNA ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE INSTITUUT

Hille Tarvis

ASUNDUSTE NIMETAMINE KÜLADEKS HIIUMAA JA SAARE MAAKONNA
NÄITEL
Magistritöö

Juhendaja MA Annika Hussar

Tallinn 2016

Autorsuse kinnitus

Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik selle kirjutamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

/Allkiri/

Sisukord

Sissejuhatus.....	5
1. Asundused ja mõisad	6
2. Asulanimede korrastamine	8
2.1 Asulanimede korrastamine 1930. aastate lõpus	8
2.2 Maa-asulate arvestuse korrastamine 1970. aastatel	10
2.3 Külade taastamine 1990. aastate lõpus.....	11
3. Asunduste küladeks nimetamine	13
3.1 Asunduste küladeks nimetamise korraldus	13
3.2 Asunduste küladeks nimetamise erinevad võimalused	15
4. Hiiumaa ja Saare maakonna asunduste küladeks nimetamine.....	17
4.1 Hiiumaa asunduste küladeks nimetamine	17
4.1.1 Maavalitsuse 20. märtsi 1939 ettepanek	17
4.1.2 Riigi Keskarhiivi 10. juuni 1939 ettepanek	20
4.1.3 Kohanimede Nõukogu erikomisjoni 27. juuni 1939 ettepanek	21
4.1.4 Maavalitsuse 18. sept 1939 ettepanek.....	21
4.1.5 Kohanimede Nõukogu ja erikomisjoni 1940. aasta ettepanekud.....	22
4.1.6 Maavalitsuse 3. mai 1939 ettepanek	23
4.2 Saaremaa ja Muhu asunduste küladeks nimetamine	24
4.2.1 Maavalitsuse 10. mai 1939 ettepanek	24
4.2.2 Riigi Keskarhiivi 27. mai 1939 ettepanek	29
4.2.3 Kohanimede Nõukogu erikomisjoni 6. juuni 1939 ettepanek	31
4.2.4 Maavalitsuse 26. aug 1939 ettepanek	33
4.2.5 Kohanimede Nõukogu ja erikomisjoni 1940. aasta ettepanekud.....	33
4.2.6 Maavalitsuse 10. mai 1940 ettepanek.....	34

5.	Hiiumaa ja Saare maakonna asunduskülad.....	35
5.1	Hiiumaa asunduskülad	36
5.1.1	Nimepakkumised asundusküladele.....	36
5.1.2	Külad aastatel 1945, 1978 ja 1997.....	38
5.1.3	Asunduskülade nimede etümoloogia ja iseloomustus	39
5.2	Saare maakonna asunduskülad.....	41
5.2.1	Nimepakkumised asundusküladele.....	41
5.2.2	Külad aastatel 1945, 1978 ja 1997.....	50
5.2.3	Asunduskülade nimede etümoloogia ja iseloomustus	51
	Kokkuvõte.....	56
	Kirjandus.....	58
	Summary.....	61
	Lisad.....	64
	Lisa 1. Lühendid	64
	Lisa 2. Nimepakkumised Hiiumaa asundusküladele	65
	Lisa 3. Nimepakkumised Saare maakonna asundusküladele.....	68

Sissejuhatus

Külanimed ehk komonüümid näivad Eesti kohanimemaastikul pigem stabiilsed ja harva muutuvad entiteetid. Ometi on 20. sajandi ühiskondlikud protsessid ja reformid puudutanud ka külanimesid, nende tekkimist, kadu ja võimalikku taasteket.

Selle magistritöö eesmärgiks on uurida asunduste küladeks nimetamise protsessi Hiiumaa ja Saare maakonna näitel. Asunduste küladeks nimetamine algas 1939. aastal ning see oli vaid üks osa laialdasest nimede eestistamise ja kohanimede korrastamise kampaaniast.

Kogu Hiiumaa ja Saaremaa kohanimed on põhjalikult uurinud Marja Kallasmaa monograafias „Hiiumaa kohanimed“ ning kaheosalises monograafias „Saaremaa kohanimed“. 2016. aastal ilmus kogu Eestit hõlmav „Eesti kohanimeraamat“, mis on esimene põhjalik kokkuvõte sellest, mis meie kohanimedest on kirjutatud ja arvatud.

Käesoleva uurimuse fookuses on need 1930. aastate lõpus nimetatud asunduskülad, mille nimi erineb mõisanimest. Uurimus keskendub nimede andmise protsessile ning uurib nimede teket, nimeandmise põhjuseid ning mis tüüpi nimed tekkisid ja miks need tekkisid. Töös on peamiselt kasutatud Eesti Vabariigi (1918–1940) Siseministeeriumi arhiivifondi (ERA.14) dokumente, mis sisaldavad siseministeeriumi kirjavahetust maavalitsustega asunduste küladeks nimetamise küsimuses ning asunduste küladeks nimetamise ettepanekute loendeid.

Tööl on viis peatükki, mis jagunevad alapeatükkideks. Töö lõpus esitatakse asunduste küladeks nimetamises osalenud instantside nimede ettepanekud tabeli kujul. Esimeses peatükis kirjeldatakse, kuidas asundused tekkisid ning antakse põgus ülevaade endiste mõisate nimeproblemaatikast. Teises tutvustatakse lühidalt asulanimede korrastamist reguleerivaid õigusakte ajavahemikus 1938–1996. Kolmandas antakse ülevaade asunduste küladeks nimetamise protsessist. Neljandas keskendutakse Hiiumaa ja Saare maakonna asunduste küladeks nimetamisele. Viiendas kirjeldatakse, kuidas anti nimed käesoleval ajal olemasolevatele asundusküladele, iseloomustatakse külanimesid ja selgitatakse nende etümoloogiat. Viies peatükk jaotub kaheks alapeatükiks, millest üks käsitleb Hiiumaad ja teine Saare maakonda.

1. Asundused ja mõisad

Eesti Asutav Kogu võttis 10. okt 1919 vastu maaseaduse, mille kehtestamisega võõrandati 2,3 miljonit hektarit maad, peamiselt mõisamaid. Maa anti talupoegadele. Reformi tulemusel rajati esimese vabariigi päevil Eestis üle 56 000 uue talu. Enamikul maasaajatel tuli see ise välja osta. Tasuta said maad 2200 isikut, kellest suurem osa olid Vabadussõjas osalenud (EE 1992: 77).

Uusmaasaajaid nimetati asunikeks, nende talusid asundustaludeks ning endistele mõisamaadele tekkinud uusi asulaid asundusteks.

Esialgu nimetati uusi asulaid endise mõisa nimega, mille maadele asundus tekkis. Näiteks Tiirimetsa mõisa (sks Tirimetz) maadele tekkinud asundus nimetati Tiirimetsa asunduseks.

1922. aasta üldrahvaloenduse andmetel asus Saaremaal Abroka vallas Tiirimetsa mõis (Riigi Statistika Keskbüroo 1924). ÜAN järgi oli asula juba järgmisel aastal Tiirimetsa asundus. Samal ajal oli vallas ka Tiirimetsa küla (Postivalitsus 1923: 436).

Kui algul kandsid asundused endise mõisa nime, siis aja jooksul kujunesid välja ka muud, mõisanimest erinevad nimed. Asunduskülasid hakati endisest mõisanimest erineva nimega nimetama sageli sellepärast, et vallas oli juba olemas mõisanimeline küla, nagu Tiirimetsa puhul eelnevalt märgitud.

Alati ei olnud uue nime andmise põhjuseks mõisanimelise küla olemasolu vallas. Näiteks 1922. aasta üldrahvaloenduse andmetes esines Saaremaal Loona vallas Vana-Kaarma mõisa (sks Karmelhof) maadele tekkinud asundus Asu küla nime all. Vana-Kaarma nimega asulat pole üldse nimekirjas (Riigi Statistika Keskbüroo 1924). Seevastu ÜAN külanimedele loendis esineb asula kui Vana-Kaarma asundus (Postivalitsus 1923: 162). Eelnevast järeldub, et Vana-Kaarma mõisa kõrval Vana-Kaarma küla ei olnud, mistõttu objektiivne põhjus asundusküla uue nimega nimetamiseks justnagu puudus. See tõik näitab mh ka seda, et erinevates allikates võidi ühte ja sama asulat erinevate nimedega nimetada. Pealegi ilmneb sellest, et asundusküla võis uue nime saada juba üsna varsti pärast maareformi.

Mis puudutab endisi mõisu, siis osa nendest oli omakorda üle võtnud kunagise külanime.

Mõisad ei olnud alguses tähtsad asustusüksused, sest nad võtsid sageli üle läheduses asuva küla nime. Alles hiljem hakkas mõisanimi domineerima ehk muutus dominantnimeks ning külad võtsid üle mõisanime. Dominantnimede rühmad on aegade jooksul korduvalt muutunud. Dominantnimed on nimed, mille staatus on kasutajate silmis kõrge, sest nad tähistavad kohti, millega inimesel on igapäevane side ja suhestumisvajadus. Dominantnimedest lähtub inimese igapäevane nimemaastik ning nendega seotakse teised kohanimed (Pajusalu jt 2009: 231).

Mõisanimedest said kesk- ja uusajal Eesti kohanimemaastikul dominantnimed, sest feodaalühiskonnas oli mõisad peamised majandus- ja halduskeskused. Näiteks muutis Liivimaa kindralkuberner Jakob De la Gardie praeguse Suuremõisa piirkonna oma Hiiumaa valduste keskuseks ning andis sellele 1633. aastal nimeks Großenhof, mis eesti keeles tähendab Suuremõisat (Kaskor 2003: 22).

Üks Eestimaa mõisu, mis võttis üle kunagise külanime, oli Isabella mõis Hiiumaal. Isabella oli Kõrgessaare kõrvalmõis, mille rajas Karl Magnus Stenbock 18. sajandil. Varem oli selles kohas Isapalo või Isapõllu küla. Külanimi muutus naisenimeliseks Isabellaks võõrrahvusest omanike tõttu (Kaskor 2003: 117). Isabella küla kohal asunud *Isapõllu* ehk *Isapalu* küla lammutati 18. sajandi teisel poolel. 1565. aastal esinevad siin *Swrepälle* (= *Suurepõllu*) by ja ääremärkustena *Swrepell* ja *Isapalo* by. Nende kõrvutamine õigustab oletust, et kõnealuses nimes peitub just murdesõnaline *isu* 'suur' ja mitte niivõrd *isa* (Tiik 1966: 552).

Üks küladest, mis võttis üle endise mõisa nime, on Praakli küla Saaremaal. Sealse mõisa omanikuks sai 1532. aastal Ditrich Brakel, kelle nimest on kohanimi tulnud (Kallasmaa 1996: 300).

1930. aastate lõpus hakati asundusi ametlikult küladeks nimetama. Asunduste küladeks nimetamine oli üks osa 1930. aastatel toimunud laiaulatuslikust nimede eestistamise ja kohanimede üldise korrastamise kampaaniast.

2. Asulanimede korrastamine

Järgneva peatüki eesmärk on anda ülevaade peamistest seadustest, millega korrastati asulanimesid ajavahemikus 1938–1996, sest need seadused hõlmavad otseselt asunduste küladeks nimetamist ning nende külanimede edasist reguleerimist.

2.1 Asulanimede korrastamine 1930. aastate lõpus

Eesti Vabariigi (1918–1940) nimekorralduse põhiliseks märksõnaks oli nimede eestipärasuse taotlus. Seda nii isiku- kui ka kohanimede osas.

1930. aastatel hoogustus nimede eestistamise propaganda. Selle taustaks oli rahvusluse tõus ja autoritaarse riigivõimu tugevnemine mujal Euroopas. Kohanimesid muudeti rahvuspäraseks mh ka Lätis ja Rumeenias (Alender jt 2003: 36).

19. apr 1938 andis Riigihoidja dekreedina välja „Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise seaduse“ (RT 1938, 42, 397).

Seaduse järgi pidid haldusüksused, külad ja alevikud ning muud asulad kandma eestipärasust nime. See nõue laienes ka avalikele paikadele ja kinnistusüksustele. Võõrapärased, labase tähendusega või halva kõlaga nimed tulid muuta. Erandiks olid Eesti ajaloo seisukohalt positiivset tähendust omavad nimed (samas).

11. okt 1938 välja antud „Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise määrus“ sätestas, et Eesti ajaloo seisukohalt positiivset tähendust omavaiks loetakse need koha- ja kinnistusüksuste nimed, mis on seotud Eesti üldise või kohaliku aja- ja kultuuriloo seisukohalt hinnatava traditsiooniga või milleks on Eesti üldises või kohalikus aja- ja kultuuriloos tuntud või teenekate isikute perekonnanimed (RT 1938, 87, 777).

„Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise seaduse“ järgi otsustas president nimede andmise linnadele ja maakondadele ning linnanimede muutmise (RT 1938, 42, 397).

Seaduse järgi otsustas siseministerium nimede andmise valdadele, küladele ja alevikele ning muudele asulatele. Siseministri poolt määratud tähtjaks pidid linnavalitsused tegema ettepaneku linnanimede muutmise kohta ning maavalitsused

maakondade, valdade, külade ja alevike nimede muutmise kohta. Ettepanekule tuli lisada vastavalt kas linnavolikogu või vallavolikogude arvamused (samas).

Seadus määras ka, et maareformi teostamisel endiste mõisate asemele tekkinud asundused nimetab Siseministeerium küladeks ning annab neile nimed vastava maavalitsuse ettepanekul (samas).

Siseministeeriumi juures asus nõuandva organina Kohanimede Nõukogu. Sinna kuulusid siseminister esimehena ja esindajad erinevatest ministeeriumitest, Eesti Maaomavalitsuste Liidust, Akadeemilisest Emakeele Seltsist ning Akadeemilisest Ajaloo Seltsist. Nõukogu võis kutsuda tööst osa võtma sõnaõigusega asjatundjaid ning moodustada oma liikmetest komisjone (samas).

Akadeemiline Emakeele Selts teatas oma 4. juuni 1938 kirjas Siseministeeriumile, et seltsi esindajaks on määratud Andrus Saareste, tema asetäitjateks Johann Voldemar Veski ja Elmar Muuk (ERA.14.2.440).

„Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise seaduse“ seletuskirjade ja kommentaaride põhjal selgub, et külanimede puhul oli ette nähtud nende üldine korrastamine ja ühtlustamine, mis oleks eriti puudutanud mõisamaadel olevaid asundusi, mis kordasid küla nime. Samuti peeti vajalikuks vähendada *mõisa*-liiteliste kohanimede hulka (Uuet 2002: 51).

Siseministeerium teatas oma 3. jaan 1939 kirjas maavalitsustele, et sõna *mõis* pole kohanimedes soovitav ning sellised nimed tuleb muuta (ERA.14.2.451). Hiljem siiski loobuti *mõisa*-liitelistest kohanimedest sõna *mõis* likvideerimisest. Kohanimede Nõukogu erikomisjon otsustas 4. mai 1939 koosolekul, et sõna *mõis* võib kohanimedes püsima jääda (ERA.14.2.708).

Kogu asulanimede eestistamise protsessi lõpetasid 1940. aastate sündmused. Kinnistusüksuste nimede eestistamist ei jõutudki arutama hakata (Alender jt 2003: 37).

Mis puudutab asunduste küladeks nimetamist, siis jäi osa sel perioodil pakutud külanimedest alles ning selliste nimedega külad ka tekkisid. Suure tõenäosusega need nimed, mis alles jäid, olid käibel juba enne kui asundusi hakati ametlikult küladeks nimetama. Kui nime oleks välja pakutud esimest korda alles 1939. aastal, siis vaevalt oleks sellest külanimi saanud, sest niisugune nimi poleks juurdunud rahva teadvusesse. Sõda ning sõjajärgsed ühiskondlikud protsessid viisid inimeste tähelepanu kohanimekorraldusest nagunii mõneks ajaks eemale.

2.2 Maa-asulate arvestuse korrastamine 1970. aastatel

1938. aasta „Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise seadus“ nägi ette sobimatute asula- ja talunimede muutmise ja korduvate nimede kaotamise, vajadusel ka samanimeliste külade ja asunduste liitmise. Üldist külade revisjoni kavas ei olnud. Seaduse rakendamisele tegi lõpu 1940. aasta. Pärast sõda asulatele tähelepanu ei pööratud, nende piirid ja lahkmejooned olid kindlaks määramata (Uuet 2002: 204).

Seoses sõjasündmustega jäi pooleli ka asunduste küladeks nimetamine. Näiteks 1945. aasta külanõukogude nimekirjas esinesid sellised Hiiumaa asulad nagu Leerimetsa, Loja, Partsi, Soonlepa ja Suuremõisa (Phl) ikka veel kui asundused, mitte kui külad. Samuti olid mitmed Saaremaa asulad külanõukogude nimekirjas asundustena märgitud. Näiteks Tagamõisa (Khk), Muratsi (Krs), Käesla (Kär), Pidula (Mus), Kangruselja (Pih) jpt. Välja arvatud Pidula, olid kõigi nimetatud asundustega paralleelselt olemas ka samanimelised külad (ERA.R-3.7.15).

Maa-asulaid hakati uuesti korrastama 1970. aastatel. Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium võttis 1. nov 1974 vastu seadluse „Eesti NSV asulate linnade, alevite, alevike ja külade kategooriasse arvamise korra kohta“ (ENSV Ülemnõukogu ja Valitsuse Teataja 1974, nr 47, art 484).

Seadusega tehti ENSV Ministrite Nõukogule ülesandeks vabariigi maa-asulate arvestuse korrastamine ajavahemikus 1975–1976 (samas).

Eesti NSV asulad liigitati linnalisteks asulateks ja maa-asulateks. Linnalised asulad olid vabariikliku ja rajoonilise alluvusega linnad ning alevid; maa-asulad olid alevikud ja külad. Külade kategooriasse arvati hajusa hoonestusega asulad ning samuti kompaktse hoonestusega vähem kui 300 elanikuga asulad (samas).

Eesti NSV alevike ja külade nimekiri kinnitati 25. veebr 1977 seadlusega (ENSV Ülemnõukogu ja Valitsuse Teataja 1977, nr 11, art 127).

Maa-asulate nimekirja koostamisel liideti pisikülad kas omavahel või suuremate küladega. Palju kaotati korduvaid külanimesid, nagu Metsaküla, Mäeküla, Aruküla jne. Peale selle liideti samanimelisi külasid ja asundusi (Uuet 2002: 205). Kui 1945. aasta külanõukogude nimekirja järgi olid Saaremaal Muratsi asundus ja samanimeline küla, siis 1978. aastal oli ainult Muratsi küla (ENSV Ülemnõukogu Presiidium 1978: 86).

Kaotati nummerdatud külanimed ja lihtsustati asustusüksuste terminoloogiat (kaotati asundused ja asundid). Alles jäid üksnes külad (Alender jt 2003: 40). Näiteks 1945. aasta külanõukogude nimekirjas esinevad Kandla I ja II külad ning Kandla asundus (Kär); Parasmetsa I ja II külad (Lsi), Suuremõisa I ja II külad (Muh) jpt Saare maakonna nummerdatud külad (ERA.R-3.7.15). 1978. aasta maa-asulate nimekirjas on märgitud ainult üks Kandla, Parasmetsa ja Suuremõisa küla (ENSV Ülemnõukogu Presiidium 1978: 86, 87).

Eelnevalt mainitud Loja, Partsi, Soonlepa ja Suuremõisa Hiiumaal on maa-asulate nimekirjas kui külad. Leerimetsa nimega asulat ei ole üldse, sest see kaotati maa-asulate arvestuse korrastamise käigus (samas: 81).

2.3 Külade taastamine 1990. aastate lõpus

1970. aastatel toimunud maa-asulate arvestuse korrastamise käigus kaotati mitmed Eesti külad, mis liideti kas omavahel või suuremate küladega. 1990. aastate lõpus taastati paljud vanad külanimed ametlike külanimedena. Selle protsessi käivitas 11. detsembril 1996 vastu võetud „Kohanimeseadus“ (RT I 1997, 1, 2 jj).

„Kohanimeseadus“ sätestas Eesti kohanimedele ametliku korraldamise ja kasutamise alused; määras kohanime mõiste, nimekohustuslikud objektid, kohanimedele korraldamise pädevuse, kohanimedele esitatavad nõuded ning kohanimedele kasutamise (samas).

Seadus sätestas, et haldusüksuse nime määras Vabariigi Valitsus; asustusüksuse nimi määrati valitsuse kehtestatud korras; osavalla, linnaosa, maaregistri katastriüksuse ja väikekoha nimi määrati kohaliku omavalitsuse volikogu kehtestatud korras; liiklus- ja transpordiobjektide (peatused, sadamad, jaamad jne) nime määras keskkonnaminister; kinnismälestise ja muinsuskaitseala nime määras kultuuriminister (samas).

Seadusega moodustati Siseministeriumi juurde kohanimenõukogu, mille ülesandeks oli nõustada kohanime määravaid organeid, teha omapoolseid ettepanekuid, jälgida ametlike kohanimedele kasutamist, osaleda kohanimeloendite koostamisel, korrastamisel ja avaldamisel (samas).

Seaduses sätestas, et Eesti kohanimed pidid olema eestikeelsed, kuid nende keelsuses võis lubada aja- ja kultuurilooliselt põhjendatud erandeid; ametliku kohanime määramisel pidi eelistama kohapeal tuntumat ja levinumat, samuti suurema aja- ja

kultuuriloolise tähendusega nime ning ametlikud kohanimed tuli kanda riigi kohanimeregistrisse (samas).

„Kohanimeseadust“ rakendati esimest korda 1997. aasta lõpus, kui kinnitati uus alevite, alevike ja külade nimistu ning määrati kaardil asulate lahkmejooned (Uuet 2002: 233).

Kohanimenõukogu moodustati 17. juunil 1997. Nõukogu tegevuse kõige olulisem saavutus oli paljude vanade külanimede taastamine. Peamiselt 1997. ja 1998. aastal vaadati läbi kõigi kohalike omavalitsuste asulanimed ja nende taotluste alusel ennistas valitsus umbes 1200 nime. Nimed korrastati ka keeleliselt, enamasti puudutas see kokku- ja lahkukirjutamist. Näiteks Mäeküla, mitte Mäe küla jne (Alender jt 2003: 44, 45).

Taastatud külade hulgas oli ka palju endisi asunduskülasid. Näiteks taastati teiste seas kõik neli Laheküla küla Saare maakonnas, mis olid vahepeal likvideeritud.

Külanimed kujul Lahe (Lmj), Laheküla (Muh), Lahe (Pih) ja Lahe (Pöi) esinevad külanõukogude nimekirjas 1945. aastal (ERA.R-3.7.15). 1978. aasta maa-asulate nimekirjas ühtegi Lahe nimega küla Kingissepa rajoonis enam ei ole (ENSV Ülemnõukogu Presiidium 1978: 85–87). Kõik neli küla ilmuvad 1997. aastal alevite, alevike ja külade nimistusse Saare maakonna külade hulka Laheküla küla nime all (RT I 1997; 95/96, 1577).

3. Asunduste küladeks nimetamine

Järgnev peatükk annab ülevaate asunduste küladeks nimetamise protsessist 1930. aastate lõpus, kirjeldab asunduste küladeks nimetamise korraldust, tutvustab nimekorraldusega tegelenud instantse ning erinevaid võimalusi asunduste küladeks nimetamisel.

3.1 Asunduste küladeks nimetamise korraldus

Siseministerium teavitas maavalitsusi ringkirjaga 27. okt 1938, et „Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise seaduse“ (RT 1938, 42, 397) § 4 põhjal nimetab Siseministerium maareformi teostamisel tekkinud asundused küladeks ja annab neile nimed maavalitsuste ettepanekul (ERA.14.2.440).

Maavalitsused pidid esitama külanimede loendi hiljemalt 1. aprilliks 1939. Ettepanekute tegemisel tuli hoiduda sama nime andmisest mitmele külale ühes maakonnas (samas).

Maavalitsused teavitasid vallavolikogusid, et need esitaksid määratud tähtjaks omapoolsed ettepanekud valla asundusküladele nimede andmiseks. Maavalitsused vaatasid valdade nimekirjad läbi ja saatsid need Siseministeriumisse Kohanimede Nõukogule. Kohanimede Nõukogu moodustas oma liikmetest erikomisjoni, mis vaatas maavalitsuste nimekirjad läbi ning kui ta mõne nimega ei nõustunud, siis tegi omapoolse muudatusettepaneku ning saatis selle tagasi maavalitsusele. Maavalitsus omakorda vaatas pakutavad muudatusettepanekud üle ning teatas Kohanimede Nõukogule oma nõustumisest või mittenõustumisest. Maavalitsus võis teha ka uue nimepakkumise. Ideaalis pidi selline nimepakkumine kestma seni, kuni mõlemad osapooled olid pakutava nime suhtes üksmeelel.

Siiski võis juhtuda, et mitte iga nime osas ei saavutatud kokkulepet. Näiteks teatas Lääne maavalitsus 3. mai 1940 kirjas Siseministeriumile, et ta jääb oma ettepaneku juurde nimetada Suuremõisa asundus Hiiumaal Pühalepa vallas Allika külaks. Kohanimede Nõukogu pakkus külanimeks Suuremõisa (ERA.14.2.711).

Kohanimedede Nõukogu tuli kokku 16. veebr 1940, et arutada asunduste küladeks nimetamise ning külade ja alevike nimede muutmise küsimust kogu Eesti ulatuses (ERA.14.2.709).

Nõukokku kuulusid siseministri abi A. Tuulse, Põllutöoministeeriumi Üldosakonna direktor K. Jõgise, Siseministeeriumi Üldosakonna direktor O. Angelus, Sõjaministeeriumi Sõjavägede Staabi juurde kuuluva Topograafia osakonna ülem kolonel E. Ahman, Teedeministeeriumi nõunik A. Pakri, Eesti Linnade Liidu sekretär K. Tammiste, Eesti Maaomavalitsuste Liidu peasekretär P. Männik, Akadeemilise Emakeele Seltsi esimees A. Saareste ning Riigi Keskarhiivi arhivaar H. Rebane (samas).

Nõukogu arutas maavalitsuste poolt saadetud ettepanekuid asunduste küladeks nimetamise ning külade ja alevike nimede muutmise kohta maakondade kaupa tähestiku järjekorras ning esitas sobivaks tunnistatud külanimedede loendi, mis hõlmas kõiki maakondi (samas).

Kohanimedede Nõukogu sõnastas üldreegli külanimedes esineva sõna *-küla* kokku või lahku kirjutamise kohta (samas):

- Sõna *-küla* peab kirjutama eelnevast sõnast lahku, kui nimetus on liittüvi (Vanamõisa küla), tuletatud tüvi (Pajusi küla), lihttüvi (Võhma küla).
- Sõna *-küla* peab kirjutama eelneva sõnaga kokku, kui nime esiosa on nominatiivis (Ridaküla), konsonanttüveline sõna (Helmküla) või kui nimes sõna *küla* traditsiooniliselt kõnes ja kirjas liitub peasõnaga, mis on tavaliselt mõni harilik üldnimetus (Rabaküla).
- Uuesti antud nimedes või mõisatest kujundatud külade nimedes võib sõna *küla* jääda peasõnast lahku.

17. veebr 1940 tuli kokku Kohanimedede Nõukogu erikomisjon, et teha täiendavaid ettepanekuid eelmisel päeval vastu võetud otsustele (samas).

Erikomisjoni kuulusid Siseministeeriumi esindaja abidirektor O. Angelus, Akadeemilise Emakeele Seltsi esindaja A. Saareste, Akadeemilise Ajaloo Seltsi esindaja H. Rebane ning sõnaõigusega võttis koosolekust osa Kohtuministeeriumi redaktor E. Roos (samas).

Erikomisjon võttis vastu otsuse asundustest tekkinud uutele küladele nime andmisel (nimekuju osas tekkinud kahtluste puhul) kujundada uusi nimesid olemasolevate kohanimedede analoogial. Näiteks, Palu mõis > Paluküla, nagu Mäeküla või Sooküla (samas).

Erikomisjon esitas ka kõiki maakondi hõlmava nimekirja nendest 16. veebruaril sobivaks tunnistatud elliptilistest külanimedest, millele soovitas lisada sõna *-küla*. Nimekirjas oli palju selliseid nimesid nagu Jõe küla > Jõeküla küla, Mäe küla > Mäeküla küla jne (sammas).

3.2 Asunduste küladeks nimetamise erinevad võimalused

Asunduste küladeks nimetamiseks oli mitu erinevat võimalust.

1. Asunduskülale võidi anda senise asunduse nimi
 - 1) kui vallas ei olnud samanimelist küla,
 - 2) kui asundus sooviti liita olemas oleva samanimelise külaga.
2. Asundusküla võidi liita mõne muu külaga vallas.
3. Asundus võidi jagada mitmeks külaks, millest ühele anti tavaliselt endise asunduse nimi.
4. Asunduskülale võidi anda täiesti uus nimi, mida tehti sageli siis, kui vallas oli sama nimega küla juba olemas ning asundust ei plaanitud sellega liita.

Senise asunduse nime pakkus Saare maavalitsus näiteks Muhu valla Kuivastu asunduskülale (ERA.14.2.716).

Sama nimega küla Muhus ÜAN järgi ei olnud. Loendis esineb ainult Kuivaste¹ asundus, mitte küla (Postivalitsus 1923: 212). See tähendab, et mõisaga paralleelselt sama nimega küla vallas ei leidunud. Kui mõisamaadele tekkinud asundusküladele hakati nimesid panema, siis kõnealuse asula puhul tõepoolest puudus objektiivne vajadus leida mõnd muud nime, kui juba kasutusel olev endise mõisa nimi.

Samuti pakkus Saare maavalitsus senise asunduse nime näiteks Hellamaa (Muh) asundusele, kuid see liideti olemasoleva Hellamaa külaga, nagu on näha ettepanekule lisatud kommentaarist (ERA.14.2.716).

Üks asundustest, mis jagati mitmeks külaks, oli Vaemla asundus Hiiumaal, mille Lääne maavalitsus soovis nimetada Vaemla, Niidi, Jõe ja Rehe küladeks (ERA.14.2.451).

Üks asundustest, millele sooviti anda uus nimi, oli Tiirimetsa asundus (Sme). Saare maavalitsus lisas uue nime ettepaneku juurde kommentaari, et Tiirimetsa küla oli vallas juba olemas (ERA.14.2.716).

¹ Kuivastu

Esines ka juhtumeid, kus asunduskülale sooviti anda uut nime vaatamata sellele, et samanimelist küla vallas ei olnud. Näiteks nimetati Võhksa asundus (VII) ümber Kungla külaks.

Saare maavalitsus tegi ettepaneku nimetada Võhksa asundusküla Kungla külaks (ERA.14.2.716). Vallas oli ainult Võhksa asundus, Võhksa küla ÜAN asulanimede loendis ei leidunud (Postivalitsus 1923: 499). Seega ei saanud uue nime pakkumise põhjuseks olla sama nimega küla olemasolu.

4. Hiiumaa ja Saare maakonna asunduste küladeks nimetamine

Järgnevas peatükis käsitletakse Hiiumaa ja Saare maakonna asunduste küladeks nimetamise protsessi 1939. ja 1940. aastal. Esitatakse loetelud erinevate asjaomaste instantside nimepakkumistest ning kirjeldatakse instantside omavahelist arutelu nimede sobivuse üle.

4.1 Hiiumaa asunduste küladeks nimetamine

Hiiumaa kuulus eelmise Eesti vabariigi ajal Lääne maakonna koosseisu. Sellepärast esitas Hiiumaa asunduste küladeks nimetamise ettepanekud Siseministeriumile Lääne maavalitsus.

Hiiumaa asunduste küladeks nimetamise ettepanekud esinevad Lääne maakonna asunduste küladeks nimetamise ettepanekute koondloendis (ERA.14.2.451).

- Hiiumaa asunduste küladeks nimetamisel läbiti järgmised etapid:
 1. Maavalitsuse 20. märtsi 1939 ettepanek (ERA.14.2.451).
 2. Riigi Keskarhiivi 10. juuni 1939 ettepanek (ERA.14.2.451).
 3. KNN erikomisjoni 27. juuni 1939 ettepanek (ERA.14.2.708).
 4. Maavalitsuse 18. sept 1939 ettepanek (ERA.14.2.451).
 5. KNN erikomisjoni 6. veebr 1940 ettepanek (ERA.14.2.709).
 6. Kohanimede Nõukogu 16. veebr 1940 otsus (ERA.14.2.709).
 7. KNN erikomisjon 17. veebr 1940 ettepanek (ERA.14.2.709).
 8. Maavalitsuse 3. mai 1940 ettepanek (ERA.14.2.711).

Vt ka Lisa 2. Nimepakkumised Hiiumaa asundusküladele.

4.1.1 Maavalitsuse 20. märtsi 1939 ettepanek

Lääne maavalitsus esitas vallavalitsuste arvamuse kohaselt oma ettepanekud endiste mõisate asemele tekkinud asunduste küladeks nimetamiseks 20. märtsil 1939. Ettepanekute nimekirjas oli 24 asundust ja 32 nime Hiiumaa asundusküladele. Maavalitsus pakkus külanimeks endist asundusenime 13 juhul, endisest asundusenimest erinevat nime 6 juhul

ning tegi ettepaneku nimetada asundus kaheks või enamaks külaks 5 juhul (ERA.14.2.451).

Maavalitsuse ettepanekute järel on toodud „Üleriiklise asumite nimestiku“ (1923) andmed asunduste kohta ning on märgitud, kas asundustega koos olid vallas olemas ka samanimelised külad. See aitab mõista, kas uue nime pakkumise põhjuseks võis olla samanimelise küla olemasolu või muud kaalutlused.

Maavalitsus tegi ettepaneku nimetada samanimelisteks küladeks Lauka (Kõr), Leerimetsa (Phl), Loja (Phl), Murumetsa (Kõr), Ninametsa (Kõr), Partsi (Phl), Pühalepa (Phl), Reigi (Kõr), Salineeme (Phl), Soonlepa (Phl), Valipä (Phl), Viilupi (Phl) ja Vilivalla asundused (Phl) (ERA.14.2.451).

ÜAN loendis esineva asundused (ja asundusenimelised külad) nagu Lauka asundus (lk 242), Partsi asundus ja küla (lk 328), Pühalepa asundus (lk 354), Reigi asundus ja kirikuasundus (lk 369), Soonlepa asundus (lk 411), Valipe küla (lk 465), Villivalla² asundus (lk 486). Salinõmme (Salineeme) on märgitud kui talu (lk 392) (Postivalitsus 1923).

ÜAN järgi oli samanimeline küla vallas olemas vaid koos Partsi asundusega. Võimalik, et asundust ja küla sooviti liita. Ülejäänud puhkudel pakuti külanimeks endise asunduse nime tõenäoliselt sellepärast, et kuna teist samanimelist asulat ei olnud, puudus objektiivne vajadus leida mõnd muud nime. Valipe on ÜAN loendis märgitud kui küla, seevastu Leerimetsa, Murumetsa, Ninametsa, ja Viilupi nimega asulaid pole üldse nimekirjas.

Maavalitsus tegi ettepaneku nimetada Aadma asundus (Käi) Ahtma külaks, Isabella asundus (Kõr) Isapõllu külaks, Kõpu asundus (Kõr) Oja külaks, Kärkla asundus (Phl) Mäe külaks, Suuremõisa asundus (Phl) Allika külaks ning Õunaku asundus (Phl) Kalgi külaks (ERA.14.2.451).

ÜAN loendis esinevad asundused (ja asundusenimelised külad) nagu Adma³ asundus (lk 100), Kõpu asundus ja küla (lk 232), Kärkla alev ja asundus (lk 224), Suurmõisa asundus (lk 421). Isabella on märgitud kui talu (lk 147) (Postivalitsus 1923). Õunaku nimega asulat pole üldse nimekirjas.

ÜAN järgi oli samanimeline küla (vm asula) vallas juba olemas koos Kõpu ja Kärkla asundustega. See tõi kaasa objektiivse vajaduse leida asunduskülale mõni muu

² Vilivalla

³ Aadma

nimi. Aadma, Isabella, Suuremõisa ja Õunaku asunduste puhul ei olnud vallas sama nimega küla. Sellepärast ei saanud uue nime pakkumise põhjuseks olla samanimelise küla olemasolu.

„Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise seadus“ nägi ette ka võõrapäraste kohanimede muutmise. Seega võidi Isabella asunduskülale Isapõllu nime pakkuda sooviga vabaneda võõrmõjulisest kohanimest ning taastada küla mõisaeelne nimi.

Maavalitsus tegi ettepaneku nimetada Emmaste asundus (Emm) Emaste ja Ranna külaks; Kassare asundus (Käi) Kassare, Uue ja Pasti külaks; Orjaku asundus (Käi) Orjaku ja Mere külaks; Putkaste asundus (Käi) Putkaste ja Nurme külaks; Vaemla asundus (Käi) Vaemla, Niidi, Jõe ja Rehe külaks (ERA.14.2.451).

ÜAN loendis esineva asundused (ja asundusenimelised külad) nagu Emmaste asundus (lk 124), Kassare asundus ja Kassari popsiküla (lk 178), Orjaku asundus (lk lk 315), Putkaste asundus (lk 349), Vaemla asundus (lk 461) (Postivalitsus 1923).

ÜAN järgi oli samanimeline küla vallas juba olemas vaid koos Kassare asundusega. Kõigi asunduste puhul pakuti ühele külale endist asundusenime, kusjuures Emmaste asunduse ühele osale pakuti nime kujul *Emaste*, nii nagu hääldati kohapeal.

Üldiselt olid pakutavate uute külanimede seas ülekaalus loodusnimedest lähtuvad nimed nagu Ranna, Oja, Mäe, Mere, Nurme, Allika, Niidi ja Jõe.

Asundusenimed nagu Leerimetsa, Murumetsa, Ninametsa ja Viilupi ei olnud endised mõisanimed. Asundusi oli juba hakatatud rahvasuus selliste nimedega nimetama. Maavalitsus tegi nüüd ettepaneku võtta need nimed ametlikeks külanimedeks.

Pühalepa vallavalitsus pakkus 9. jaan 1939 külanimesid nagu Leerimetsa ja Viilupi. Esimesel juhul põhjendusega, et Suuremõisa maadest moodustatud kolmteist uudismaa talu seisid muust Suuremõisa asundusest lahus ning asusid kohal, mis juba vanast ajast oli kandnud Leerimetsa nime. Teisel juhul sellepärast, et Suuremõisa mõisa maadest tekkinud asundusküla paiknes piirkonnas, mis oli juba Viilupi nime all tuntud (ERA.4320.2.38).

Murumetsa asundus tekkis endise Kõrgessaare mõisa maadele. Asundusameti kirjast 9. aug 1935 Põllutöoministeeriumile selgub, et 1934. aasta sügisel rajati Kõrgessaare mõisa järel olevast metsa- ja tagavaramaast kaheksa uudismaa krunti Murumetsa asunduse nime all (ERA.1650.3.748).

Ninametsa asundus tekkis Kõrgessaare-Viskoosa mõisa maadele (ERA.1650.3.768). Ninametsa asundus sai oma nime ilmselt Ninametsa poolsaare järgi.

4.1.2 Riigi Keskarhiivi 10. juuni 1939 ettepanek

RKA esitas oma arvamuse Lääne maakonna (sh Hiiumaa) asunduste küladeks nimetamise kohta 10. juuni 1939 kirjas Siseministeeriumile (ERA.14.2.451).

RKA ettepanekud konkreetsete Hiiumaa külanimedele kohta:

Aadma (Käi) nimi on õige kujul *Aadma*. Nimi esines Mellini kaardil (1798)⁴ kui *Adma moisa*, Schmidt'i kaardil (1884)⁵ *Ahdma* ning vanemais dokumentides enamasti *Ahdma* kujul. Saksapärase kirjaviisi järgi on õige hääldus *Aadma*, sest *h*-täht on *a* pikendus. Häälduse *Ahtma* korral oleks kirjutatud *Achtma* vms.

Emmaste (Emm) nimi on parem kujul *Emmaste*, sest *Emaste* kaldub erilise tähenduse kategooriasse.

Suuremõisa (Phl) nimi jätta muutmata.

Õunaku (Phl) nime võib asendada ka Auna nimega koha vanema nimekuju Aunac(k)u järgi.

RKA pooldas originaalilähedasi nimesid nagu *Aadma* ja vanu nimesid nagu *Aunac(k)u* ning ei pidanud vajalikuks Suuremõisa ega Emmaste nimede asendamist. See näitab, et RKA suhtus väljakujunenud nimede muutmisel pigem skeptiliselt.

RKA pidas *Emaste* nime erilise tähenduse kategooriasse kuuluvaks ja seega ebasobivaks ilmselt sarnasuse tõttu sõnaga *emane*. Selline sarnasus oli ka põhjuseks, miks Akadeemiline Emakeele Selts ei soosinud *Emaste* nimekuju.

Nimekuju *Emaste* võimalikkust arutati juba varem. Ajakirjas Eesti Keel ilmunud artiklis „Akadeemilise Emakeele Seltsi juhatuse keelelisi otsuseid ja seletusi“ käsitleti mh ka Emmaste ~ Emaste küsimust. AES vastas Postivalitsuse küsimusele (kumb on õigem, kas Emmaste või Emaste), et on teadlik, et Emmaste algne rahvakeelne kuju oli *Emaste* (*emane* = kohapealses murdes 'naine' ja *emaste* = 'naiste') ning Emmasteks on nimi muutunud vana kirjaviisi mõjul. Ent kuna *Emaste* on üldkeele seisukohalt halva tähendusega, tuleks jääda Emmaste nimekuju juurde (Elisto 1936: 189).

Teise seletuse järgi ei lähtu Emmaste nimi sõnast *emane*, vaid hoopis isikunimest. Emmaste oli algul talu, siis küla. 1564. aastal elas sealses üheadramaalises talus mees nimega *Emeste Matt(hias)*. Aja jooksul talu jagunes ja nimi sai kogu külale. Kohanime

⁴ Ilmselt on mõeldud L. A. Mellini „Liivimaa atlas“ aastatest 1791–1798 (Atlas von Liefland oder von den beyden Gouvernements und Herzogthümern Lief- und Ehstland und der Provinz Oesel).

⁵ Ilmselt on mõeldud J. H. Schmidt'i 1884. aastal koostatud kaarti.

seostatakse vahel sõnaga *emane*, nii et nimele jääb pilkeline varjund. Siiski näitavad keeleanalüüs ja asustusajalugu, et kohanimes on peidus mehenimi *Em(m)a* ehk *Im(m)a* ehk *Imo* (Kaskor 2003: 154).

4.1.3 Kohanimede Nõukogu erikomisjoni 27. juuni 1939 ettepanek

Kohanimede Nõukogu erikomisjon vaatas maavalitsuse ettepanekud läbi ning esitas omapoolsed nimepakkumised 27. juunil 1939 (ERA.14.2.708).

Erikomisjoni kuulusid Siseministeeriumi esindaja abidirektor O. Angelus, Akadeemilise Emakeele Seltsi esindaja A. Saareste, Akadeemilise Ajaloo Seltsi esindaja R. Kenkmaa ning sõnaõigusega võttis koosolekust osa Kohtuministeeriumi redaktor E. Roos (samas).

Erikomisjon tegi ettepaneku nimetada Aadma asundus (Käi) Aadma külaks Ahtma asemel, Emmaste asunduse osa (Emm) Emmaste külaks Emaste asemel, Kärkla asundus (Phl) Kärkla külaks Mäe asemel, Suuremõisa asundus (Phl) Suuremõisa külaks Allika asemel, Valipä asundus (Phl) Valipe külaks Valipä asemel (samas).

Erikomisjon tunnistas maavalitsuse ülejäänud ettepanekud sobivateks (samas).

Ajakirjas Eesti Keel ilmunud artiklis „Kohanimede kirjutamisest“ sõnastas Akadeemiline Emakeele Selts kohanimede kirjutamise reegli: „Kirjuta kohanimi nii, nagu kohalik rahvas seda hääldeb“ (Tiitsmaa 1923: 111).

Emaste on koha rahvapärane nimi, Emmaste on kirjakeelne nimi vana kirjaviisi mõjul (Pajusalu jt 2009: 252). Seega mindi Emmaste nimekuju küsimuses vastuollu varem sõnastatud kohanimede kirjutamise reegluga.

4.1.4 Maavalitsuse 18. sept 1939 ettepanek

Maavalitsus vaatas erikomisjoni ettepanekud läbi ning avaldas nende suhtes oma seisukoha 18. sept 1939 (ERA.14.2.451).

Maavalitsus ei nõustunud nimetama Kärkla asundust Kärkla külaks Mäe asemel ega Suuremõisa asundust Suuremõisa külaks Allika asemel. Esimesel juhul põhjendas maavalitsus, et Kärkla asundus piirnes Kärkla linnaga ning kahe sama nimega asula kõrvuti paiknemine võiks tekitada segadusi. Teisel juhul viitas maavalitsus

Siseministeriumi 3. jaan 1939 kirjale, milles teatati, et sõna *mõis* ei ole külanimes soovitatav ning sellised nimed tuleb muuta (samas).

Maavalitsus tegi vallavalitsuse palvel uue ettepaneku nimetada Kassare asunduse ühe osa Õunaku külaks varem pakutud Pasti asemel, sest piirkonda tunti vallavalitsuse sõnul rohkem Õunaku nime all (samas).

Maavalitsus nõustus erikomisjoni ettepanekuga Aadma, Emmaste ja Valipe nimede osas (samas).

Pühalepa vallavalitsus tegi 9. jaan 1939 ettepaneku nimetada Suuremõisa lossi ümbruses asuv kahekümne kaheksa taluga asunduseosa Allika külaks põhjendusega, et Suuremõisa on rajatud maa-alale, kus ajalooliste andmete põhjal asus kunagi Allika küla. Kärkla asunduse soovis vallavalitsus nimetada Mäe, mitte Kärkla külaks, sest asundus piirnes Kärkla linnaga ning asus Prähla mäel (ERA.4320.2.38).

Pärimuse järgi oli hilisema Suuremõisa asemel selles kohas Suur-Allika küla sealse allika järgi. Samuti olevat Suuremõisat alguses Hallika mõisaks (*Hallika-mois*) nimetatud (Russvurm 1885: 83, viidatud Kallasmaa 2010: 28 kaudu). Eesti kohanimeses on segunenud apellatiiv allikas ja isikunimi *Hallik(a)*, *Hallik(u)*. Enamasti on võimatu kindlaks teha, kummast nimi lähtub. Vanemate asustusnimede puhul, mis olid olemas juba 18. sajandil, tuleks lähtekohana eelistada võib-olla isikunime (Kallasmaa 2010: 28).

4.1.5 Kohanimede Nõukogu ja erikomisjoni 1940. aasta ettepanekud

Kohanimede Nõukogu erikomisjon arutas maavalitsuse ettepanekuid 6. veebr 1940 (ERA.14.2.709).

Erikomisjoni kuulusid Siseministeriumi esindaja O. Angelus, Akadeemilise Emakeele Seltsi esindaja A. Saareste, Akadeemilise Ajaloo Seltsi esindaja H. Rebane ning Kohtuministeriumi redaktor E. Roos (samas).

Erikomisjon nõustus Õunaku nimega Pasti asemel ning tegi uue ettepaneku nimetada Kärkla asundus Kärklamäe külaks ning jäi oma seisukoha juurde nimetada Suuremõisa asundus Suuremõisa külaks (samas).

Üldiselt oli vallas juba olemas Pasti küla, sest see on märgitud 1922. aasta üldrahvaloenduse andmetes (Riigi Statistika Kesbüroo 1924).

Kohanimede Nõukogu esitas 16. veebr 1940 sobivaks tunnistatud külanimede loendi (ERA.14.2.709).

Kohanimede Nõukogu erikomisjon tuli kokku 17. veebr 1940 ning otsustas teatud osale eelmisel päeval sobivaks tunnistatud, kuid elliptilistele külanimedele lisada veel sõna *-küla*. See ettepanek tehti lähtuvalt eelmisel päeval välja töötatud põhimõttest, et asundustest tekkinud uutele küladele nime andmisel peab (nimekuju osas tekkinud kahtluste puhul) kujundama uusi nimesid olemasolevate kohanimede analoogial. Soovitus lisada külanimele sõna *-küla* hõlmas selliseid Hiimaa asunduskülasid nagu Ranna Emmaste vallas ning Mere, Nurme, Niidi, Jõe ja Rehe Käina vallas (samas).

4.1.6 Maavalitsuse 3. mai 1939 ettepanek

Maavalitsus nõustus Kohanimede Nõukogu otsusega nimetada Kassare asunduse ühe osa Uusküla külaks ning Kärkla asunduse Kärdlamäe külaks, kuid jäi oma varasema ettepaneku juurde nimetada Suuremõisa asundus Allika, mitte Suuremõisa külaks ning Kassare asunduse osa Kassare, mitte Kassari külaks. Nimekuju *Kassare* juurde jäämist põhjendas maavalitsus sellega, et Kassari võiks segi minna Läänemaal asuva Kasariga (ERA.14.2.711).

Hilisemates allikates esineb nii Kassare kui ka Kassari nimekuju. Asula on näiteks 1945. aasta külanõukogude nimekirjas märgitud kui Kassare (ERA.R-3.7.15). 1978. aasta maa-asulate nimekirjas esineb külanimi kujul Kassari (ENSV Ülemnõukogu Presiidium 1978: 80).

Allika nimega küla Suuremõisa asemele üldse ei tekkinudki. 1945. aasta külanõukogude nimekirjas kannab asula endiselt Suuremõisa asunduse nime. Pühalepa valla külanimede loendis ei leidu ei Allika ega ka mitte Suuremõisa küla (ERA.R-3.7.15). 1978. aasta maa-asulate nimekirjas esineb asula kui Suuremõisa küla Pühalepa külanõukogus (ENSV Ülemnõukogu Presiidium 1978: 81).

Ajutiselt tekkis ka Uusküla küla, sest sellise nimega küla on külanõukogude nimekirjas Käina valla külade hulgas. Kärdlamäe küla ei tekkinud ka mitte ajutiselt, sest Pühalepa valla külade loendis esineb asula endiselt kui Kärkla asundus (ERA.R-3.7.15). 1978. aasta maa-asulate nimekirjas ei ole enam Uusküla küla, samuti pole Kärkla küla (ENSV Ülemnõukogu Presiidium 1978: 80, 81).

4.2 Saaremaa ja Muhu asunduste küladeks nimetamine

- Saaremaa asunduste küladeks nimetamisel läbiti järgmised etapid:
 1. Maavalitsuse 10. mai 1939 ettepanek (ERA.14.2.716).
 2. Riigi Keskarhiivi 27. mai 1939 ettepanek (ERA.14.2.716).
 3. Kohanimede Nõukogu erikomisjoni 6. juuni 1939 ettepanek (ERA.14.2.708).
 4. Maavalitsuse 26. aug 1939 ettepanek (ERA.14.2.716).
 5. Kohanimede Nõukogu erikomisjoni 6. veebr 1940 ettepanek (ERA.14.2.709).
 6. Kohanimede Nõukogu 16. veebr 1940 otsus (ERA.14.2.709).
 7. Kohanimede Nõukogu erikomisjoni 17. veebr 1940 ettepanek (ERA.14.2.709).
 8. Maavalitsuse 30. apr 1940 ettepanek (ERA.14.2.711).

Vt ka Lisa 3. Nimepakkumised Saare maakonna asundusküladele.

4.2.1 Maavalitsuse 10. mai 1939 ettepanek

Saare maavalitsus esitas vallavalitsuste arvamuse kohaselt oma ettepanekud endiste mõisate asemele tekkinud asunduste küladeks nimetamiseks 10. mail 1939. Ettepanekute nimekirjas oli 114 asundust ja 137 nime maakonna asundusküladele. Maavalitsus pakkus külanimeks endist asundusenime 48 juhul, asundusenimest erinevat nime 50 juhul ning tegi ettepaneku nimetada asundus kaheks või kolmeks külaks 16 juhul (ERA.14.2.716).

Maavalitsus tegi ettepaneku nimetada samanimelisteks küladeks Abruka (Krs), Hellamaa (Muh), Hübja (Kaa), Jaani (Pöi), Jamaja (Trg), Jursi (VII), Jööri (VII), Kandla (Kär), Kareda (Pöi), Kargi (Trg), Karu (Khk), Kasti (Krs), Kaunispäe (Trg), Keskvere (Pöi), Kogula (VII), Koigi (Pöi), Kudjapäe (Krs), Kuivastu (Muh), Kulli (Kär), Kuusnõmme (Lüm), Kõiguste (Lmj), Käesla (Kär), Kübassaare (nimekirjas kui *Kübasaare*) (Pöi), Küdema (Mus), Laadjala (Krs), Laugu I (Lsi), Loona (Khk), Lõo (Sme), Mullutu (nimekirjas kui *Mulut*) (Krs), Mõntu (Trg), Nurme (Muh), Oju (Kh), Oti (Pöi), Paatsa (Mus), Paju (Khk), Parasmetsa (Lsi), Pidula (Mus), Praakli (Krs), Põdra (Trg), Pädaste (Muh), Põide (Pöi), Ranna (Pih), Rannaküla (Pöi), Reina (Pöi), Rinsi (Muh), Sääre (Trg), Taaliku (Pöi) ja Tamse asundused (Muh) (sammas).

Hellamaa, Jursi, Jööri ja Kandla asunduste puhul lisas maavalitsus ettepanekule, et need liitusid samanimeliste küladega; Rinsi asunduse puhul, et vallavalitsus soovitas Rindi nime (sammas).

ÜAN loendis esineva asundused (ja asundusenimelised külad) nagu Abruca asundus (lk 100), Hellamaa kirikuasundus ja küla (lk 137), Hübja küla (lk 143), Jaani kirikuasundus (lk 148), Jamaja asundus ja küla (lk 149), Jursi asundus ja küla (lk 152), Jööri⁶ asundus ja küla (lk 160), Kandla asundus ja Kandla I ja II külad (lk 171), Kareda asundus (lk 174), Kargi asundus ja küla (lk 174), Karu asundus (lk 176), Kasti asundus (lk 179), Kaunispää asundus ja küla (lk 181), Keskvere küla (lk 186), Kogula asundus (lk 197), Koigi asundus (lk 199), Kudjapää asundus (lk 211), Kuivaste asundus (lk 212), Kulli asundus (lk 214), Kuusnõmme asundus ja küla (lk 222), Kõiguste asundus (lk 230), Käesla asundus ja küla (lk 222), Kübassaare asundus (lk 228), Kudemaa asundus ja küla (lk 228), Laadjala asundus (lk 235), Laugu asundus (lk 242), Loona asundus (lk 258), Lõu⁷ asundus ja Lõu (Teesu) küla (lk 265, 266), Mullutu asundus (lk 283), Mõntu asundus (lk 297), Nurme asundus (lk 304), Oju küla (lk 312), Oti asundus (lk 316), Paatsa asundus ja küla (lk 318), Paju asundus (lk 321), Parasmetsa asundus (lk 327), Pidula asundus (lk 334), Braakli⁸ asundus ja Braakli platside küla (lk 120), Põdra asundus (lk 355), Pedaste⁹ asundus (lk 330), Põide¹⁰ asundus (lk 356), Ranna asundus (lk 363), Rannaküla asundus (lk 364), Reina asundus (lk 369), Rinsi kirikuasundus (lk 372), Sääre asundus ja küla (lk 422) Taaliku asundus (lk 425) ning Tamse asundus (lk 431) (Postivalitsus 1923).

ÜAN järgi olid koos asundustega vallas samanimelised külad 13 juhul. Võimalik, et need asundused ja külad sooviti omavahel liita. Vaid Hellamaa, Jursi, Jööri ja Kandla asunduste puhul on eraldi märgitud, et need liideti samanimeliste küladega. ÜAN loendis on Hübja, Keskvere ja Oju märgitud kui külad; Braakli asunduse ja Braakli platside küla kohta käivad andmed kauguste osas vallamajast, lähimast postiasutusest ja telefonist langevad kokku. See näitab, et tegu oli ühe ja sama asulaga.

Saaremaal nimetati asundusi ka platsimeeste küladeks (Kallasmaa jt 2016: 15).

⁶ Jööri

⁷ Lõo

⁸ Praakli

⁹ Pädaste

¹⁰ Põide

Maavalitsus tegi ettepaneku nimetada Atla asundus (Lüm) Niidi külaks; Eikla asundus (Kaa) Koidula külaks ja lisas, et nimi oli kasutusel 1925. aastast; Haeska asundus (VII) Kuusiku külaks; Kaarma-Kiriku asundus (Kaa) Kiriku külaks; Kaarma-Suure asundus (Krs) Tiigi külaks; Kaarmise asundus (Kär) Kanarpiku külaks; Kangruselja asundus (Pih) Seljamäe külaks; Kasti asundus (Pih) Lahe külaks ja lisas, et nimi oli umbes 10 aastat kasutusel; Koikla asundus (Pma) Põlde külaks ja lisas, et nimi oli lubatud maavalitsuse otsusega 1937. aastast; Kõnnu asundus (Khk) Kurgla külaks läheduses asuva metsa nime järgi; Kärla asundus (Kär) Jõe külaks, sest see liitus Jõe külaga; Kärla kirikuasundus (Kär) Põllumäe külaks; Lahetaguse asundus (Lüm) Läheääre külaks; Laugu II asundus (Lsi) Lahe külaks; Loona asundus (Kaa) Jõe külaks, ja lisas, et nimi oli kasutusel 1925. aastast; Luulupe asundus (Pma) Paju külaks; Lõõne asundus (VII) Jõelega külaks; Lümända asundus (Lüm) Põllu külaks; Meedla asundus (Kaa) Maleva külaks ja lisas, et nimi oli kasutusel 1925. aastast; Metsküla I asundus (Lsi) Ojametsa külaks; Metsküla II asundus (Lsi) Kiigevälja külaks; Mullutu-Parila asundus (nimekirjas kui *Mulutu-Parila*) (Krs) Roolae külaks; Muraja asundus (Pöi) Mere külaks; Muratsi asundus (Krs) Maina külaks *Suure Maina kivi järgi* (kaldkirjas on ümberkirjutus arhiividokumendist); Mõnnuste asundus (Kär) Kalju külaks; Paadla asundus (Kär) Vennati külaks; Paevere asundus (Kär) Paadla külaks ja lisas, et asundus oli osa endisest Paadla asundusest; Pamma asundus (Pma) Männa külaks; Parasmetsa II asundus (Lsi) Rohuküla külaks; Pähkla asundus (Krs) Sarapuu külaks; Püha kirikuasundus (Pih) Kopli külaks; Randvere-Parila asundus (Krs) Parila külaks; Reo asundus (Pih) Reomäe külaks; Rootsiküla asundus (Khk) Rootsi külaks; Sakla asundus (VII) Viira külaks, sest see liitus Viira külaga; Selgase asundus (Khk) Vareliku külaks; Suuremõisa asundus (Muh) Lahe külaks ja lisas, et nimi oli 15 aastat kasutusel; Tagamõisa asundus (Khk) Vaigu külaks; Tahula asundus (Krs) Rehemäe külaks; Tahula mõisa asundus (Krs) Põldmetsa külaks; Tiinuse asundus (Sme) Nurme külaks; Tiirimetsa asundus (Sme) Uusküla külaks, sest sama nimega küla (Tiirimetsa) oli vallas juba olemas; Uue-Kaarma asundus (Kaa) Männi külaks ja lisas, et vallavalitsus soovitas Nõmme nime; Uue-Lõve asundus (VII) Välja külaks; Uuemõisa asundus (Pöi) Uuemaa külaks; Valjala asundus (VII) Kiriku külaks, sest see liitus Kiriku külaga; Vana-Kaarma asundus (Kaa) Asu külaks ja lisas, et nimi oli kasutusel 1925. aastast, Vana-Lõve asundus (VII) Silla külaks; Võhksa asundus (VII) Kungla külaks; Võlla asundus (Muh) Hiienurme külaks (ERA.14.2.716).

Maavalitsus osutas külanime varasemale kasutusele *Koidula*, *Jõe*, *Maleva*, *Asu*, *Lahe*, *Lahe* ja *Põlde* nimede puhul; pakkus külanime kohaliku looduseseme järgi

külanime *Kurgla* ja *Maina* pakkumise puhul; märkis uue külanime andmise põhjuseks, et vallas oli juba asundusenimeline küla (Tiirimetsa) külanime *Uusküla* pakkumise puhul; lisas ettepanekule, et vallavalitsus soovitas muud nime külanime *Männi* pakkumise juures; lisas ettepanekule, et asunduseosa liitub olemasoleva külaga külanime *Jõe*, *Viira* ja *Kiriku* pakkumise juures.

Ebaselgeks jääb ettepanekule lisatud kommentaar nimetada Tagamõisa asundus Vaigu külaks *Vaigu Ranna järgi*.

1922. aasta üldrahvaloenduse andmetel asus vallas Ranna (Vaigu) küla (Riigi Statistika Keskbüroo 1924). Võimalik, et maavalitsus pidas silmas seda küla ning Tagamõisa asundust sooviti selle külaga liita.

ÜAN loendis esineva asundused (ja asundusenimelised külad) nagu Atla asundus ja küla (lk 116), Eiküla¹¹ asundus (lk 123), Haeska asundus ja küla (lk 132), Kaarma kirikuasundus ja küla (lk 162), Kaarmise asundus ja küla (lk 162), Kangruselja asundus ja küla (lk 172), Kasti asundus (lk 179), Koikla asundus ja küla (lk 199), Kõnnu asundus (lk 231), Kärkla asundus ja kirikuasundus (lk 225), Lahetaguse asundus ja küla (lk 238), Laugu asundus (lk 242), Loona asundus (lk 258), Luulupe asundus ja Luulupe I ja II külad (lk 261), Lööne¹² asundus ja küla (lk 266), Lümmada¹³ asundus ja kirikuasundus (lk 264), Meedla küla (lk 273), Metsküla asundus ja Metsküla I ja II külad (lk 278, 279), Muroja¹⁴ asundus ja küla (lk 284), Muratsi asundus ja küla (lk 284), Mõnnuste asundus ja küla (lk 297), Paadla asundus (lk 317), Pamma asundus ja küla (lk 326), Parasmetsa asundus (lk 327), Pähkla asundus ja küla (lk 350), Püha kirikuasundus (lk 354), Reo asundus (lk 369), Roopaka¹⁵ asundus (lk 376), Rootsiküla asundus ja Rootsi küla (lk 377), Sakla asundus ja küla (lk 390), Selguse asundus (lk 400), Suurmõisa¹⁶ asundus ja Suuremõisa külad (lk 420, 421), Tagamõisa asundus (lk 426), Tahula asundus ja küla (lk 427), Tiinuse asundus (lk 435), Tiirimetsa asundus ja küla (lk 436), Kaarma-Uus asundus (lk 162), Uue-Lõve asundus (lk 458), Valjala (Volde) kirikuasundus (lk 466), Kaarma-Vana asundus (lk 162), Vana-Lõve asundus (lk 467), Võhksa asundus (lk 499), Võlla asundus ja küla (lk 501) (Postivalitsus 1923).

¹¹ Eikla

¹² Lööne

¹³ Lümanda

¹⁴ Muraja

¹⁵ Roobaka

¹⁶ Muhu-Suuremõisa

ÜAN järgi olid koos asundustega vallas samanimelised külad 21 juhul. Asulaid nimega Kaarma-Suure (ega Suure-Kaarma), Mullutu-Parila, Paevere ja Randvere-Parila pole üldse nimekirjas.

Uuemõisa puhul pole märgitud sellenimelist asulat, küll aga Uuemõisa vallamaja (Postivalitsus 1923: 459).

Saab öelda, et alati ei olnud uue nime pakkumise põhjuseks samanimelise küla olemasolu. Kui vallas ei olnud lisaks asundusele samanimelist küla, siis on keeruline täpselt öelda, miks pakkus maavalitsus asundusenimest erinevat külanime. Mõningatel juhtudel on võimalik seda oletada. Näiteks tegi maavalitsus ettepaneku nimetada Kasti asundus Lahe külaks ja Loona asundus Jõe külaks. Kasti ja Loona asundused olid olemas ka teistes valdades ning nende puhul pakkus maavalitsus külanimeks endist asundusenime. Selle põhjal, et maavalitsus viitas mõne pakkumise juures külanime eelnevale kasutusele, saab väita, et teatud hulk nimesid olid juba külanimedena välja kujunenud ning neid sooviti muuta ametlikeks külanimedeks.

Maavalitsus tegi ettepaneku nimetada Audla asundus (Lmj) Jõe, Käo ja Ollamäe külaks; Elme asundus (nimekirjas kui *Helme*) (Kaa) Endla ja Kungla külaks ja lisas, et nimed olid kasutusel 1925. aastast; Ilpla asundus (Pih) Kalmu ja Tammiku külaks; Kaali asundus (Pih) Kaali, Salavere ja Sepa külaks; Kahtla asundus (Lmj) Mäe ja Pae külaks; Karja asundus (Pma) Karja ja Karjamäe külaks; Kingli asundus (Lmj) Kingli ja Lahe külaks; Kõljala asundus (Pih) Kooli, Liiva ja Masa külaks ja lisas, et nimi *Kooli* valiti sealse põllutöökooli järgi; Laimjala asundus (Lmj) Aaviku ja Nõmme külaks; Maasi asundus (Pöi) Maasi, Väina ja Mäe külaks ja lisas, et vallavalitsus soovitas Väina asemel Lahe nime; Pihtla asundus (Pih) Paevälja, Sauaru ja Jõe külaks; Roobaka asundus (Lsi) Pärna ja Võlupe külaks; Saare asundus (Lmj) Saare külaks, sest üks asunduseosa liitus Saare külaga ning Saaremetsa külaks; Sassi asundus (VII) Veeriku ja Männiku külaks; Tumala asundus (Pöi) Tumala, Liiva ja Kalma külaks ja lisas, et Liiva nimi oli 10 aastat kasutusel; Tõlluste asundus (Pih) Tõlluste, Nurme ja Kase külaks (ERA.14.2.716).

Maavalitsus osutas külanime varasemale kasutusele *Endla*, *Kungla* ja *Liiva* nimede puhul; pakkus nime kohaliku objekti järgi (põllutöökool) külanime *Kooli* pakkumise puhul; lisas ettepanekule, et vallavalitsus soovitas teist nime külanime *Väina* pakkumise juures; lisas ettepanekule, et asunduseosa liitub olemasoleva külaga külanime *Saare* pakkumise juures.

1922. aasta üldrahvaloenduse andmetel olid Kalma ja Kalmu külad valdades olemas (Riigi Statistika Keskbüroo 1924). Sellepärast tundub, et Ilpla ja Tumala asunduseosi sooviti liita (või olid need juba liidetud) nende küladega.

ÜAN loendis esineva asundused (ja asundusenimelised külad) nagu Audla I, II ja III asundus (lk 117), Elme asundus (lk 124), Iipa¹⁷ asundus (lk 146), Kaali asundus (lk 161), Kahtla asundus ja küla (lk 166), Karja asundus (lk 175), Kingli asundus (lk 190), Kõlljala asundus ja küla (lk 230), Laimjala asundus (lk 239), Maasi asundus (lk 267), Pihltla asundus (lk 334), Roopaka¹⁸ asundus (lk 376), Saare asundus ja küla (lk 385), Sassi asundus (lk 395), Tumala asundus (lk 444), Tõlluste asundus (lk 449) (Postivalitsus 1923).

ÜAN järgi olid koos asundustega vallas samanimelised külad 3 juhul. Osadele asundusküladele pakkus maavalitsus külanimeks endist asundusenime.

4.2.2 Riigi Keskarhiivi 27. mai 1939 ettepanek

RKA esitas oma arvamuse Saare maakonna asunduste küladeks nimetamise kohta 27. mai 1939 kirjas Siseministeriumile (ERA.14.2.716).

Keskarhiiv sõnastas oma seisukohad järgmiselt:

Vanu kohanimed ei tohi kergekäeliselt muuta. Igale koha- ja kinnistusüksuse nimele peab vaatama kui ajaloolisele dokumendile, mille väärtus on seda suurem, mida vanem on nimi. Muutmine on õigustatud vaid juhul, kui see on paratamatu nime ilmse võõrapärasuse või inetu kõla ja tähenduse tõttu.

Saaremaa uued pakutavad külanimed on muudetavatega võrreldes pigem ilmetud ja üksluised. Kohanimede omapära kahandab ja muudab nimevaramu värvitumaks ja vaesemaks liiga sage selliste nimede juurdetulek nagu Jõe, Nurme, Põllu jne, mida ähvardab üle terve Eesti koguneda tosinate viisi.

Monotoonsuse vältimiseks võib nimedele sobivaid liiteid juurde luua. Liited peavad olema fantaasiaküllased, sest ainult mäe, oru, põllu jms liidete kasutamise puhul on nimevarama jälle labastumisohus. Sobivaid liiteid võib saada kinnistusüksuste jt kohalike objektide hulgast nagu loigud, metsatukad, heinamaad jne.

¹⁷ Ilpla

¹⁸ Roobaka

Keskarhiivi ettepanekud konkreetsete külanimede kohta:

Atla (Lüm) nime peab säilitama, vähemalt mõne liite kaudu.

Audla (Lmj) nime ei tohi kaotada, see peaks jääma ühele asundile.

Ilpla (Pih) nime peab säilitama ühe asundi puhul.

Kaarma-Suure (Krs), **Uue- ja Vana-Kaarma** (Kaa), **Uue- ja Vana-Lõve** (VII) nimed on vaja säilitada. Sageli sajanditevanuste, selliste liidetega külanimede muutmine oleks ajalooliselt põhjendamatu ning traditsiooni täiesti sobimatu rikkumine. Püüe sellistest liidetest vabaneda põhineb arusaamatusel ning osutub ajaloolise, eriti asustusloolise traditsiooni eiramiseks. Kahe ühenimelise asula nimetamine Vana- ja Uue- tähendab alati nende tekke ajalist järgnevust, Suur- ja Väike- aga asustuslikku situatsiooni. Sel viisil asulate nimetamine on rahvusvaheline nähtus ja on küsitav, kas tasub esimesena hakata seda tava muutma. Kaarma-Suur(e) tuleks ümber nimetada Suure-Kaarmaks, sest liide on sattunud nime taha saksa keele mõjul (Karmel-Großenhof). Kaarma ja Lõve on ka eestipärased nimed. Samuti on eestipärane Karmala (Kaarma vastend), mille võib ka kasutusele võtta.

Kahtla (Lmj) nime peab säilitama, sest see on vana nimi, mis esines juba XVI sajandil.

Kahtla nimi esines siiski „Liivi-, Eesti ja Kuramaa Ürikuteraamatu“ järgi kujul *Cachtel* juba 1453. aastal.¹⁹ Nime mainitakse ka hilisemates allikates, näiteks esimeses Rootsi-aegses revisjonis 1645. aastal kujul *Kachkill, Kachtial* (Kallasmaa 1996: 70).

Kõnnu (Khk) nime ei ole soovitatav muuta asustusloolistel põhjustel. Nimi on eestipärane ja tähendab 'kasutamata maad, endist kannustikku, jäätmaid'. Nimi näitab, et asustus on tekkinud sedalaadi maadele. Peale selle pole lähikonnas teist samanimelist. Mõnnuste (Kär) nime muuta ei ole soovitatav asustusloolistel põhjustel. Nimi on kõlav ja eestipärane. Selle asendamine *Kalju* nimega pole millegagi põhjendatud.

Pamma (Pma) nime ei tohi muuta mitte mingil tingimusel. See on vana ja ajalooline nimi, mis on seotud saarlaste 1344. aasta vabadusvõitlusega.²⁰ Nimi on hea kõlaga ja eestipärane. Selleks, et vältida kahe samanimelise asula tekkimist lähestikku ja ühte valda, tuleks jääda Eestis põliselt kasutusel oleva tava juurde anda teisele asulanimele liide Suur-, Väike-, Vana- või Uue-.

Pähkla (Krs) nime asendamine Sarapuu nimega oleks põhjendamatu. Pähkla on eestipärane nimi, mis esines juba XV sajandil.

¹⁹ **Bunge, Friedrich Georg 1853–1910.** Liv-, Est- und Kurländisches Urkundenbuch. Riga-Moskau.

²⁰ Siin on silmas peetud Jüriöö ülestõusu aegset lahingut. Lahing saarlaste ja orduväe vahel toimus 1344. aasta veebruaris, arvatavasti Karja maalinna lähedal Pamma metsas (Libe jt 1996: 391, 392).

Nimi esines „Liivi-, Eesti- ja Kuramaa Ürikuteraamatu“ järgi kujul *Pechgell* 1453. aastal. Nime mainitakse ka hilisemates allikates, näiteks esimeses Rootsi-aegses revisjonis 1945. aastal kujul *Pechell* või 1731. aasta adramaarevisjonis kujul *Pechel* (Kallasmaa 1996: 313).

Roobaka (Lsi) nime peab säilitama mõne liite kaudu (samas).

Selgase (Khk) nime muutmise oleks põhjendamatu ning aja- ja asustuslooliselt ebasoovitatav. Nimi on kõlav ja eestipärane ning esines juba XVI sajandil *Selge* kujul. Selgase on isegi kaunim ja sobivam.

Esimeses Rootsi-aegses revisjonis 1965. aastal esineb nimi kujul *Sellie* (Kallasmaa 1996: 373).

Tagamõisa (Khk) asemel võib võtta ka Nõmmala nime koha saksakeelse vaste (Nemmal) järgi. Üldiselt pole vaja *mõisa*-liitelistest kohanimedest seda liidet kaotada. Mõis on eestikeelne sõna. Mõisa nimetuse kaotamine ei muuda ajaloolist fakti mõisate olemasolu kohta.

Tahula (Krs) kui külanimi tuleks jätta muutmata. Nimi esines XVI sajandil *Tahewalli* kujul vakuse- ja külanimena. Asunduse võib nimetada vana nimega Tahevallaks. Asendamine Rehemäe ja Põldmetsa nimedega pole millegagi põhjendatud.

1592. aasta maaraamatus esineb nimi kujul *Tahewall*, esimeses Rootsi-aegses revisjonis 1645. aastal kujul *Tahul*, 1744. aasta adramaarevisjonis kujul *Tahhull* (Kallasmaa 1996: 412).

Tiinuse (Sme) nimi tuleks säilitada. See pole tuletatud sõnast *tiine*, vaid tõenäoliselt kivilöövi nimest.

1629. aastast oli Tiinuse mõisa omanik Henricus Radingius, kelle nimest on tulnud mõisa eestikeelne nimi (Kallasmaa 1996: 412). Seega on Tiinuse nime tekke kohta olemas ka teistsugune seletus (tuleb isikunimest).

Tumala (Pöi) asunduse ühele asundile võiks anda nimeks Toomla (näiteks Kalma asemel) Tumala vanema nimekuju (Thomel) järgi, mis esines juba XV sajandil.

Nimi esines „Liivi-, Eesti- ja Kuramaa Ürikuteraamatu“ järgi kujul *Thomall* 1453. aastal (Kallasmaa 1996: 443).

Võhksa (VII) nime on vaja säilitada mingi liite kaudu. Romantiline Kungla ei sobiks üldse külanimeks.

4.2.3 Kohanimede Nõukogu erikomisjoni 6. juuni 1939 ettepanek

Kohanimede Nõukogu erikomisjon arutas maavalituse ettepanekuid 6. juunil 1939. Erikomisjoni koosseisu kuulusid Siseministeeriumi esindaja abidirektor O. Angelus, Akadeemilise Emakeele Seltsi esindaja A. Saareste, Akadeemilise Ajaloo Seltsi esindaja

R. Kenkmaa ning koosolekust võttis sõnaõigusega osa Kohtuministeeriumi redaktor E. Roos (ERA.14.2.708).

Erikomisjon ei nõustunud maavalitsuse ettepanekutega 22 juhul. Erikomisjon tegi ettepaneku nimetada Eikla asundus (Kaa) Eiklamäe, Eiklametsa (vm liide) külaks Koidula asemel; Elme asunduse (Kaa) osa Elme külaks Endla asemel; Jamaja asundus (Trg) Jämaja külaks Jamaja asemel; Kaali asunduse osa (Pih) Saluvere külaks Salavere asemel; Kaarma-Suure asundus (Krs) Suure-Kaarma külaks Tiigi asemel; Kaarmise asundus (Kär) Kanarbiku külaks Kanarpiku asemel; Kõnnu asundus (Khk) Kõnnu külaks Kurgla asemel; Lahetaguse (Lüm) Laheääre külaks Läheääre asemel; Mõnnuste asundus (Kär) Mõnnuvere külaks Kalju asemel; Pamma asundus (Pma) Pammametsa külaks Männa asemel; Pihtla asundus (Pih) Pihtla külaks Jõe asemel; Praakli asundus (Krs) Kaunismäe külaks Praakli asemel; Selgase asundus (Khk) Selgase külaks Vareliku asemel; Tagamõisa asundus (Khk) Tagamõisa külaks Vaigu asemel; Tahula asundus (Krs) Tahevalla külaks Põldmetsa asemel; Tiinuse asundus (Sme) Tiinuse külaks Nurme asemel; Tiirimetsa asundus (Sme) Tiiri või Tiiriku külaks Uusküla asemel; Tumala asundus (Pöi) Toomla külaks Liiva asemel; Uue-Kaarma asundus (Kaa) Karmla külaks Männi asemel; Uue-Lõve asundus (VII) Uue-Lõve külaks Välja asemel; Vana-Lõve asundus (VII) Vana-Lõve külaks Silla asemel; Võhksa asundus (VII) Võhksa või Võhksama külaks Kungla asemel (samas). Erikomisjon teatas, et Kaunispäe (Trg), Kudjapäe (Krs), Rinsi (Muh) ja Tamse (Muh) nimede kirjaviis palutakse välja selgitada AES esindajal A. Saarestel (samas).

Erikomisjon tunnistas kõik ülejäänud soovitatud uued külanimed sobivateks (samas).

Erikomisjoni muudatusettepanekuid saab iseloomustada pigem kui konservatiivseid ja alalhoidlikke, ilmneb selge tendents säilitada vanu ja ilmekaid kohanimed, näiteks Uue- ja Vana-Lõve jne. Osade muudatusettepanekute puhul on näha, et erikomisjon soovis vana nime säilitada kasvõi mingi liite kaudu või mõnes muus vormis (Eiklametsa, Pammametsa, Tiiriku, Karmla jne). Muudatusettepanekud hõlmasid mõnel juhul ainult nimekuju, mitte nime ennast (Jamaja asemel Jämaja, Kanarpiku asemel Kanarbiku, Läheääre asemel Laheääre).

Jämaja nimekuju soovitati juba 1923. aastal ajakirjas Eesti Keel ilmunud artiklis „Kohanimede kirjutamisest“ (Tiitsmaa 1923: 114).

Kaarma-Suure nime soovis erikomisjon asendada sama nime eestipärase variandiga. Paaril korral pakkus erikomisjon külanimeks kunagist kohanime nagu Tahevalla ja Kaunismäe.

Praakli varasem nimi oli *Kaunermäggi*. 1532. aastal sai sealse mõisa omanikuks Ditrich Brakel, kelle nimest on kohanimi tulnud (Kallasmaa 1996: 300). Selle põhjal saab oletada, et erikomisjon soovitas Praakli asemel Kaunismäe nime, sest varem oli selles kohas sarnase nimega küla.

4.2.4 Maavalitsuse 26. aug 1939 ettepanek

Maavalitsus oma 26. aug 1939 ettepanekus ei nõustunud erikomisjoni soovitusel nimetada Kaali asunduse (Pih) osa Saluvere külaks Salavere asemel ning Pihla asunduse (Pih) osa Pihla külaks Jõe asemel (ERA.14.2.716).

Salavere oli maavalitsuse sõnul *muistsel ajal samal kohal asunud küla nimi* (sammas).

Ka Buxhövdén oletas, et enne mõisa tekkimist asus selle paigas küla või hajatalu(d), mille nime kohta saab oletusi teha mõisa saksakeelse nime (Sall) põhjal ja selleks nimeks oli Salavere (Sallaver) (Buxhövdén 1851: 114, viidatud Ligi 1984: 292 kaudu).

Maavalitsus põhjendas Jõe nime juurde jäämist sellega, et Pihla asunduse kõnealune osa asus Pihlast kaugel ning Jõe nimi oli juba kasutusel. Et ilusakõlalist Pihla nime mitte kaotada, pakkus maavalitsus, et selle võiks anda asunduseosale, millele oli planeeritud nimeks Paevälja (ERA.14.2.716).

Maavalitsus nõustus erikomisjoni ülejäänud muudatusettepanekutega (sammas).

4.2.5 Kohanimede Nõukogu ja erikomisjoni 1940. aasta ettepanekud

Kohanimede Nõukogu erikomisjon jäi 6. veebr 1940 koosolekul oma ettepaneku juurde nimetada Eikla asundus Eiklamäe külaks Koidula asemel, kuid liitmisel Eikla külaga, soovitas anda ühiseks nimeks Eikla (ERA.14.2.709).

Erikomisjon tegi teatavaks seisukoha, et Kaunispäe, Kudjapäe, Rinsi ja Tamse nimed on õiged kujul Kaunispäe, Kudjapäe, Rinsi ja Tamse (sammas).

Ajakirjas Eesti Keel ilmunud artiklis „Akadeemilise Emakeele Seltsi juhatuse keeelistest otsustest“ esitati juba varem põhimõtte, et *-pea* liiteliste kohanimede puhul tuleb kasutada Põhja-Eestis liidet *-pea*, Lõuna-Eestis *-pää* ning saartel *-pe* (Trinkman-Elisto 1932: 94).

Kohanimede Nõukogu arutas 16. veebr 1940 asunduste küladeks nimetamise ettepanekuid maakondade kaupa tähestiku järjekorras ning fikseeris vastuvõetavaks ja sobivaks tunnistatud külanimede loendi. KNN tunnistas sobivaks ka Eikla nimekuju, millega maavalitsus oli eelnevalt nõustunud ning Salavere nime (ERA.14.2.709).

Kohanimede Nõukogu erikomisjon soovitas 17. veebr 1940 osadele külanimedele, mis olid eelmisel päeval tunnistatud sobivateks, lisada veel sõna *-küla* (samam).

4.2.6 Maavalitsuse 10. mai 1940 ettepanek

Maavalitsus teatas 10. mail 1940, et nõustub Kohanimede Nõukogu otsuses märgitud nimedega, välja arvatud Pihtla asunduse üksikutele osadele määratud nimed (ERA.14.2.711).

Maavalitsus tegi uue ettepaneku nimetada asunduse I osa Paevälja külaks (KNN tunnistas sobivaks Pihtla nime) ning asunduse III osa Pihtla külaks (KNN tunnistas sobivaks Jõe nime) (samam).

Ajutiselt tekkisid Jõe ja Paevälja külad, sest 1945. aasta külanõukogude nimekirjas on need külanimed esindatud. Samam ei ole nimekirjas Pihtla küla (ERA.R-3.7.15).

Seevastu 1978. aasta maa-asulate nimekirjas on esindatud Pihtla küla, mis asus Pihtla külanõukogus, kuid Jõe ja Paevälja külasid enam mitte (ENSV Ülemnõukogu Presiidium 1978: 87). See näitab, et Jõe ja Paevälja külad likvideeriti maa-asulate arvestuse korrastamise käigus ning taastati Pihtla küla.

Jõe ja Paevälja külad ei ilmu ka 1997. aastal alevite, alevike ja külade nimistusse, küll aga on selles nimekirjas Pihtla küla (RT I 1997; 95/96, 1577).

5. Hiiumaa ja Saare maakonna asunduskülad

Peatükk annab ülevaate, millised endisest mõisanimest erineva nimega asunduskülad tekkisid Hiiumaale ja Saare maakonda asunduste küladeks nimetamise protsessi tulemusel 1930. aastate lõpus.

Käsitletakse vaid külasid, mis on olemas 2016. aastal ja mille nimed on ametliku põhinime staatuses. Välja on jäetud külad, mis küll tekkisid, kuid likvideeriti 1970. aastatel maa-asulate arvestuse korrastamise käigus ning mida 1990. aastate lõpus ei peetud otstarbekaks taastada. Selliste külade hulgas olid näiteks Ollamäe küla Saaremaal Laimjala vallas ning Rehe küla Hiiumaal Käina vallas. Kõnealused külad olid märgitud veel 1945. aasta külanõukogude nimekirjas (ERA.R-3.7.15), kuid hilisemates nimekirjades enam mitte.

Selleks et välja selgitada, kas 1939. aastal välja pakutud nimi ei olnud juba külanimena kasutusel, kontrolliti varasemaid nimekirju nagu 1922. aasta üldrahvaloenduse andmed Läänemaal ja Saare maakonnas (Riigi Statistika Keskbüroo 1924) ning „Üleriiklist asumite nimestikku“ (Postivalitsus 1923).

Kui külanimi ei esine kummaski mainitud allikas, pole seda peatükis eraldi märgitud, välja arvatud juhul, kui kaht kõnealust allikat oli vaja võrrelda.

Selgitati välja, kas ja millised külad likvideeriti maa-asulate arvestuse korrastamise käigus 1970. aastatel ja mis 1990. aastate lõpus taastati. Selleks võrreldi 1945. aasta külanõukogude nimekirja, 1978. aasta maa-asulate nimekirja ning 1997. aasta alevite, alevike ja külade nimistut.

Andmed külanimede kohta 2016. aastal on saadud Maa-ameti kohanimeregistrist <http://xgis.maaamet.ee/knravalik/> (7. juuni 2016).

Kohanimeregister (KNR) on riiklik register, mida peetakse eesmärgiga koguda teavet Eesti kohanimede kohta ning neid registreeda. KNR on asutatud Vabariigi Valitsuse 30. nov 1998 määrusega nr 267 kui riikliku kartograafilise andmebaasi kohanimistu ning selle põhimäärus on kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt 2. juulil 2015 (määrus nr 73).

Maa-amet on alates 1. juulist 2008 riikliku kohanimeregistri volitatud töötleja http://www.maaamet.ee/index.php?page_id=505 (7. juuni 2016).

5.1 Hiiumaa asunduskülad

Asunduste küladeks nimetamise ettepanekute nimekirjas pakutud nimedest, mis erinesid endise mõisa nimest, on 2016. aastal külanimed ametliku põhinime staatuses 7 Hiiumaa küla.

Need külad on Rannaküla küla Emmaste vallas; Ojaküla küla Hiiu vallas; Jõeküla ja Niidiküla külad Käina vallas; Kalgi, Leerimetsa ja Viilupi külad Pühalepa vallas (KNR).

5.1.1 Nimepakkumised asundusküladele

Järgmises alapeatükis antakse ülevaate, kuidas asunduste küladeks nimetamise protsessi tulemusel 1930. aastate lõpus saadi nimed ülaltoodud Hiiumaa asundusküladele.

Alapeatükk on esitatud tollaste asunduste põhiselt. Asundused on loetletud tähestiku, erinevate instantside nimepakkumised ajalises järjekorras. Iga asunduse puhul on märgitud endise mõisa nimi, mille maadele asundus tekkis ning ÜAN andmed selle kohta, kas vallas oli lisaks asundusele ka samanimeline küla või mitte. Lisatud on 1922. aasta üldrahvaloenduse andmed, kui pakutav külanimi esines rahvaloenduse nimekirjas.

Hiiumaa asunduste küladeks nimetamise ettepanekute nimekirjad on saadud Siseministeeriumi (1919–1940) arhiivifondi säilikutest: Lääne maavalitsuse 20. märtsi 1939 ettepanekute nimekiri ning Riigi Keskarhiivi 10. mai 1939 soovitud säilikut ERA.14.2.451, Kohanimede Nõukogu erikomisjoni 27. juuni 1939 ettepanekute nimekiri säilikut ERA.14.2.708, Kohanimede Nõukogu 16. veebr 1940 otsuste ning Kohanimede Nõukogu erikomisjoni 17. veebr 1940 ettepanekute nimekiri säilikut ERA.14.2.709.

Ettepanekute loetelu asunduste kaupa

Emmaste

- Endine mõis: Emmaste, sks Emmast (Naaber 1984: 18).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Emmaste asundus, kui mitte sama nimega küla (Postivalitsus 1923: 124).

- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (20. märts 1939) tegi ettepaneku nimetada Emmaste asunduse (Emm) ühe osa Ranna külaks. KNN erikomisjon (27. juuni 1939) nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Ranna sobivaks külanimeks. KNN erikomisjon (17. veebr 1940) soovitas lisada eelnevalt sobivaks tunnistatud elliptilisele Ranna nimele veel sõna *-küla* (ERA.14.2.451, 708, 709).

Ranna küla oli vallas olemas juba 1922. aasta üldrahvaloenduse andmetel. Seevastu Emmaste nimega asulat pole nimekirjas (Riigi Statistika Keskbüroo 1924). Nagu eelnevalt märgitud, oli Emmaste asundus ÜAN nimestikus. See näitab, et tegemist oli ühe ja sama asulaga, mida ühes allikas nimetati Ranna külaks, teises Emmaste asunduseks.

Kõpu

- Endine mõis: Kõpu, sks Köppo (Naaber 1984: 51).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Kõpu asundus ja küla (Postivalitsus 1923: 232).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (20. märts 1939) tegi ettepaneku nimetada Kõpu asundus (Kõr) Oja külaks. KNN erikomisjon (27. juuni 1939) nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Ojaküla sobivaks külanimeks (ERA.14.2.451,708,709).

Leerimetsa (Suuremõisa)

- Endine mõis: Suuremõisa, sks Großenhof (Naaber 1984: 23).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Suurmõisa asundus, kuid mitte sama nimega küla (Postivalitsus 1923: 421).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (20. märts 1939) tegi ettepaneku nimetada Leerimetsa (Suuremõisa) asundus (Phl) Leerimetsa külaks. KNN erikomisjon (27. juuni 1939) nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Leerimetsa sobivaks külanimeks (ERA.14.2.451,708,709).

Vaemla

- Endine mõis: Vaimla, sks Waimel (Naaber 1984: 124).
- ÜAN asulate loendis on närgitud Vaemla asundus, kuid mitte sama nimega küla (Postivalitsus 1923: 461).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (20. märts 1939) tegi ettepaneku nimetada Vaemla asunduse (Käi) ühe osa Jõe, teise osa Niidi külaks. KNN erikomisjon (27. juuni 1939) nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Jõe ja Niidi sobivateks külanimedeks. KNN erikomisjon

(17. veebr 1940) soovitas lisada eelnevalt sobivaks tunnistatud elliptilistele Jõe ja Niidi nimedele veel sõna *-küla* (ERA.14.2.451,708,709).

Viilupi

- Endine mõis: Suuremõisa

Pühalepa vallavalitsus (9. jaan 1939) pakkus Viilupi nime Suuremõisa mõisa maadest tekkinud asunduskülale, mis paiknes piirkonnas, mis olid juba tuntud Viilupi nime all (ERA.4320.2.38).

- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (20. märts 1939) tegi ettepaneku nimetada Viilupi asundus (Phl) Viilupi külaks. KNN erikomisjon (27. juuni 1939) nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Viilupi sobivaks külanimeks (ERA.14.2.451,708,709).

Õunaku

- Endine mõis: Suuremõisa.

Pühalepa vallavalitsus (9. jaan 1939) pakkus külale Kalgi nime põhjusel, et Suuremõisa asunduse seda osa, mis jäi Õunaku ranna ja postimaantee vahele, tunti Kalginiidi nime all (ERA.4320.2.38).

- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (20. märts 1939) tegi ettepaneku nimetada Õunaku asundus Kalgi külaks. RKA (10. mai 1939) soovitas ka Auna nime koha vanema nimekuju (Auna(c)ku) järgi. KNN erikomisjon (27. juuni 1939) nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Kalgi sobivaks külanimeks (ERA.14.2.451,708,709).

- Kokkuvõte

Pakutud külanimedest esines 1922. aasta üldrahvaloenduse andmetes Ranna (Emm). Maavalitsus (20. märts 1939) ja Kohanimede Nõukogu (16. veebr 1940) olid kõigi külanimede suhtes ühel arvamusel.

5.1.2 Külad aastatel 1945, 1978 ja 1997

- Külad aastatel 1945, 1978, 1997

1945. aasta külanõukogude nimekirjas olid Jõe (Käi), Kalgi (Phl), Niidi (Käi), Ranna (Emm) ja Viilupi (Phl) külad ning Leerimetsa (Phl) asundus (ERA.R-3.7.15).

1978. aasta maa-asulate nimekirjas olid neist Jõeküla küla Käina külanõukogus ning Viilupi küla Pühalepa külanõukogus (ENSV ÜP 1978: 80, 81).

Teised ülalmainitud külad likvideeriti maa-asulate arvestuse korrastamise käigus.

Oja küla (Kõr) ei olnud 1945. aastal külanõukogude nimekirjas (ERA.R-3.7.15) ega 1978. aastal maa-asulate nimekirja järgi Kõrgessaare külanõukogus (ENSV ÜP 1978: 80).

Kalgi (Phl), Leerimetsa (Phl), Niidiküla (Käi), Ojaküla (Kõr) ja Rannaküla (Emm) külad ilmuvad 1997. aastal alevite, alevike ja külade nimistusse (RT I 1997; 95/96, 1577).

5.1.3 Asunduskülade nimede etümoloogia ja iseloomustus

- Loodusnime kaudu tulnud külanimed

Jõeküla küla (Käi) tekkis Vaemla mõisa maadele.

Jõeküla tekkis maareformi tulemusel võõrandatud mõisamaale (Saar 2004: 83). 1726. aasta hingerevisjoni järgi oli seal *Bach-Dorff*²¹, 1798. aastal *Joe* (küla ja kõrts). Küla asub Vaemla jõe äärses, kus oli XIX sajandil Jõe karjamõis. Külaga liideti 1977. aastal Pasti küla (Kallasmaa jt 2016: 129). Seega võeti asundusküla nimena kasutusele kunagine kohanimi.

Leerimetsa küla (Phl) tekkis Suuremõisa mõisa maadele.

Kohta nimega *Leeri mets* on mainitud 1886. aastal. Küla on nime saanud metsa järgi. Sõna *leer* puhul on võimalikud erinevad tähendused: vrd *leer* : *leeri*, *pigileer* 'väga kõva savipõhi (meres)', *leer* : *leeri* 'lõõmav tuli' ning *leer* : *leeri* 'sõjaleer, mustlasleer' (Kallasmaa jt 2016: 308).

Niidiküla küla (Käi) tekkis Vaemla mõisa maadele.

Hiline külanimi lähtub sõnast *niit* : *niidi* 'niidetav maa, heinamaa'. Küla on asutatud aastail 1920–1930, ajavahemikus 1977–1997 oli Vaemla osa (Kallasmaa jt 2016: 420).

Ojaküla küla (Hii) tekkis Kõpu mõisa maadele.

Pärimuse järgi tekkis Kõpu mõis sealsete Arapsi, Oja ja Keskeri külade asemele. 1655. aasta vakuraamatu järgi kuulus Ojaküla küla *Köppo* vakusesse (Saar 2004: 46, 29). 1688. aastast on teada kohanimi *Oyakülla* (Kallasmaa 2010: 172). Ojaküla oli XVIII–XIX sajandil karjamõis. Rahva seas elas mälestus hävitatud külast. Kui Kõpu mõisa maadele

²¹ Jõe küla, sks

tekkis asundus, tehti ettepanek nimetada see Ojakülaks. Mõte sai teoks alles 1997. aastal, kui Ojaküla eraldati Kõpust. Küla asub oja ääres ja on selle järgi saanud oma nime (Kallasmaa jt 2016: 436).

Rannaküla küla (Emm) tekkis Emmaste mõisa maadele.

Rannaküla nimi tuleb sõnast *rand* : *ranna*, mis on tavaline mereäärsete külade nimi. Küla tekkis 1920. aastatel rannaäärsele maale ning kuulus ajavahemikus 1977–1997 Emmaste külla (Kallasmaa jt 2016: 541).

- Isikunime kaudu tulnud külanimed

Kalgi küla (Phl) tekkis Suuremõisa mõisa maadele.

Kalgi kujunes omaette külaks aastatel 1920–1930, ajavahemikus 1977–1997 oli Viilupi osa (Kallasmaa jt 2016: 160). Lisaks Kalgi külale, on olemas ka koht nimega Kalginiit. Sõna *kalk* puhul on võimalikud erinevad tähendused, vrd *kalk* : *kalgi* 'karm, vali; kitsi, ihnus; kõle, vile' või *kalk* : *kalgi* 'lubi'. Vello Kaskor sidus nimetekke lubjapõletamisega (Kallasmaa 2010: 68). Kalgi nimi esines juba Rootsi ajal. 1650. aastal elas Salinõmme maadel Kalch Wolmari nimeline mees. Rootsikeelne sõna *kalk* tähendab 'lupja' ning võib oletada, et mees tegeles lubja põletamisega (Kaskor 2003: 207).

Viilupi (Phl) on küla Suuremõisa mõisa maadest.

Nime aluseks on mugand isikunimest *Filipp(os)*. Viilupi kujunes külana välja ajavahemikus 1920–1930 (Kallasmaa jt 2016: 754). 1938. aasta kaardil on märgitud Viilupi A. 4 asundustalu Suuremõisa mõisa maadel (ERA.T-3.1.588).

5.2 Saare maakonna asunduskülad

Asunduste küladeks nimetamise ettepanekute nimekirjades pakutud nimedest, mis erinesid endise asunduse nimest, on 2016. aastal külanimed ametliku põhinime staatuses 30 Saare maakonna küla.

Need külad on Aaviku, Jõe, Käo, Laheküla, Nõmme ja Saaremetša Laimjala vallas; Asuküla, Endla, Jõe, Koidula, Kungla, Maleva, Nõmme, Paevere ja Vennati Lääne-Saare vallas; Laheküla Muhu vallas; Laheküla, Liiva ja Mäeküla Orissaare vallas; Laheküla, Liiva, Masa, Salavere, Sauaru ja Sepa Pihla vallas; Jõelega, Kungla, Männiku, Veeriku ja Välja Valjala vallas (KNR).

5.2.1 Nimepakkumised asundusküladele

Järgmises alapeatükis antakse ülevaate, kuidas asunduste küladeks nimetamise protsessi tulemusel 1930. aastate lõpus saadi nimed ülaltoodud Saare maakonna asundusküladele.

Alapeatüki ülesehitus kordab Hiiumaad käsitlevat vastavat alapeatükki.

Saare maakonna asunduste küladeks nimetamise ettepanekute nimekirjad on saadud Siseministeeriumi (1919–1940) arhiivifondi säilikutest: maavalitsuse 10. mai 1939 ettepanekute nimekiri, Riigi Keskarhiivi 27. mai 1939 soovitusel ning maavalitsuse 26. aug 1939 ettepanekud säilikust ERA.14.2.716, Kohanimede Nõukogu erikomisjoni 6. juuni 1939 ettepanekute nimekiri säilikust ERA.14.2.708, Kohanimede Nõukogu 16. veebr 1940 otsuste ning Kohanimede Nõukogu erikomisjoni 17. veebr 1940 ettepanekute nimekiri säilikust ERA.14.2.709.

Ettepanekute loetelu asunduste kaupa

Audla

- Endine mõis: Audla, sks Hauküll (Naaber 1984: 137).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Audla I, Audla II ja Audla III asundused (Postivalitsus 1923: 117).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Audla asunduse (Lmj) ühe osa Jõe, ühe osa Käo külaks. RKA (27. mai 1939) oli seisukohal, et Audla nimi peab jääma ühele

asundile, kui juba ei ole selle nimega küla. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) nõustus maavalitsuse ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Jõe ja Käo sobivateks külanimedeks. KNN erikomisjon (17. veebr 1940) soovitas eelnevalt sobivaks tunnistatud elliptilistele Jõe ja Käo nimedele lisada veel sõna *-küla* (ERA.14.2.716,708,709).

Jõe ja Käo külad olid vallas olemas juba 1922. aasta üldrahvaloenduse andmetel. Nimekirjas oli ka Audla küla (Riigi Statistika Keskbüroo 1924).

ÜAN loendis märgitud Audla I asundus ja Jõe küla ning Audla II asundus ja Käo küla on ühed ja samad asulad, sest nende kohta käivad andmed kauguste osas vallamajast, lähimast postiasutusest ja lähimast telefonist langevad kokku (Postivalitsus 1923: 117, 157, 223).

Eikla

- Endine mõis: Eikla, sks Euküll (Naaber 1984: 137).
- ÜAN asulate loendis esineb asula Eiküla asunduse nime all, kuid sama nimega küla pole nimekirjas (Postivalitsus 1923: 123).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Eikla asundus (Kaa) Koidula külaks ning lisis, et külanimi oli kasutusel 1925. aastast. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) soovitas Eiklamäe või Eiklametsa nime Koidula asemel. Maavalitsus (26. aug 1939) pakkus külanimeks Eikla. KNN erikomisjon (6. veebr 1940) pakkus endiselt Eiklamäe või Eiklametsa nime. Erikomisjon soovitas Eiklat sel juhul, kui asundus peaks liituma samanimelise külaga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Eikla sobivaks külanimeks (ERA.14.2.716,708,716,709).

Elme

- Endine mõis: Elme, sks Magnushof (Naaber 1984: 137).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Elme asundus, kuid mitte sama nimega küla (Postivalitsus 1923: 124).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Elme asunduse (Kaa) ühe osa Endla, teise Kungla külaks ning lisis, et külanimed olid kasutusel 1925. aastast. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) soovitas Endla asemel Elme nime, Kungla nimega nõustus. Maavalitsus (26. aug 1939) nõustus Elme nimega. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Elme ja Kungla sobivateks külanimedeks (ERA.14.2.716,708,716,709).

Kaali

- Endine mõis: Kaali, sks sks Sall (Naaber 1984: 104).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Kaali asundus, kuid mitte sama nimega küla (Postivalitsus 1923: 161).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Kaali asunduse (Pih) ühe osa Salavere, ühe osa Sepa külaks. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) pakkus Salavere asemel Saluvere nime, Sepa nimega nõustus. Maavalitsus (26. aug 1939) ei nõustunud Saluvere nimega Salavere asemel põhjendusega, et *Salavere oli muistsel ajal samal kohal asunud küla nimi*. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Salavere ja Sepa sobivateks külanimedeks KNN erikomisjon (17. veebr 1940) soovitas eelnevalt sobivaks tunnistatud elliptilisele Sepa nimele lisada veel sõna *-küla* (ERA.14.2.716,708,716,709).

Kasti

- Endine mõis: Kasti, sks Kasty (Naaber 1984: 43).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Kasti asundus, kuid mitte sama nimega küla (Postivalitsus 1923: 179).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Kasti asundus (Pih) Lahe külaks ning lisas, et nimi oli juba umbes 10 aastat kasutusel. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Lahe sobivaks külanimeks. KNN erikomisjon (17. veebr 1940) soovitas eelnevalt sobivaks tunnistatud elliptilisele Lahe nimele lisada veel sõna *-küla* (ERA.14.2.716,708,709).

Kingli

- Endine mõis: Kingli, sks Müllershof (Naaber 1984: 145).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Kingli asundus, kuid mitte sama nimega küla (Postivalitsus 1923: 190).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Kingli asunduse (Lmj) ühe osa Lahe külaks. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Lahe sobivaks külanimeks. KNN erikomisjon (17. veebr 1940) soovitas eelnevalt sobivaks tunnistatud elliptilisele Lahe nimele lisada veel sõna *-küla* (ERA.14.2.716,708,709).

Kõljala

- Endine mõis: Kõljala, sks Kõlljall (Naaber 1984: 230).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Kõlljala asundus ja küla (Postivalitsus 1923: 230).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Kõljala asunduse (Pih) ühe osa Liiva, ühe osa Masa külaks. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Liiva ja Masa sobivateks külanimedeks. KNN erikomisjon (17. veebr 1940) soovitas eelnevalt sobivaks tunnistatud elliptilisele Liiva nimele lisada veel sõna *-küla* (ERA.14.2.716,708,709).

ÜAN järgi asus Pihla vallas Masa öömajakoht (Postivalitsus 1923: 271).

Laimjala

- Endine mõis: Laimjala, sks Laimjall (Naaber 1984: 151).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Laimjala asundus, kuid mitte sama nimega küla (Postivalitsus 1923: 239).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Laimjala asunduse (Lmj) ühe osa Aaviku, teise Nõmme külaks. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Aaviku ja Nõmme sobivateks külanimedeks. KNN erikomisjon (17. veebr 1940) soovitas eelnevalt sobivaks tunnistatud elliptilisele Nõmme nimele lisada veel sõna *-küla* (ERA.14.2.716,708,709).

Aaviku (loendis kui *Aviku*) ja Nõmme külad oli vallas olemas juba 1922. aasta üldrahvaloenduse andmetel. Seevastu Laimjala nimega asulat pole nimekirjas (Riigi Statistika Keskbüroo 1924).

Nagu eelnevalt märgitud, oli Laimjala asundus kirjas 1923. aasta asumite nimestikus. See näitab, et tegemist oli ühe ja sama asulaga, mida ühes allikas nimetati Aviku ja Nõmme küladeks, teises Laimjala asunduseks.

Loona

- Endine mõis: Loona, sks Klausholm (Naaber 1984: 49).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Loona asundus Loona vallas, kuid mitte sama nimega küla. Loona asundus oli ka Kihelkonna vallas ning Loona küla Pihla vallas (Postivalitsus 1923: 258).

- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Loona asundus (Kaa) Jõe külaks ning lisas, et külanimi oli kasutusel 1925. aastast. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Jõe sobivaks külanimeks. KNN erikomisjon (17. veebr 1940) soovitas eelnevalt sobivaks tunnistatud elliptilisele Jõe nimele lisada veel sõna *-küla* (samam).

Tegelikult oli Jõe küla Loona vallas juba 1922. aasta üldrahvaloenduse andmetel. Seevastu Loona nimega asulat pole nimekirjas (Riigi Statistika Keskbüroo 1924).

Nagu eelnevalt märgitud, oli Loona asundus kirjas 1923. aasta asumite nimestikus. See näitab, et tegemist oli ühe ja sama asulaga, mida ühes allikas nimetati Jõe külaks, teises Loona asunduseks.

Lõõne

Endine mõis: Lõõne, sks Köln (Naaber 1984: 154).

ÜAN asulate loendis on märgitud nii Lõõne asundus kui ka küla (Postivalitsus 1923: 266).

- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Lõõne asundus (VII) Jõelega külaks. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Jõelega sobivaks külanimeks (ERA.14.2.716,708,709).

Maasi

- Endine mõis: Maasi, sks Masik (Naaber 1984: 154).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Maasi asundus, kuid mitte sama nimega küla (Postivalitsus 1923: 267).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Maasi asunduse (Pöi) ühe osa Mäe, teise Väina külaks ning lisas, et vallavalitsus soovitas Väina asemel Lahe nime. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Mäe ja Väina sobivateks külanimedeks. KNN erikomisjon (17. veebr 1940) soovitas eelnevalt sobivaks tunnistatud elliptilistele Mäe ja Väina nimedele lisada veel sõna *-küla* (ERA.14.2.716,708,709).

Maasi asunduseosast tekkis Laheküla küla, nagu soovitas vallavalitsus.

Meedla

- Endine mõis: Meedla, sks Medel (Naaber 1984: 155).
- ÜAN asulate loendis on märgitud nii Maleva asundus kui ka Meedla küla (Postivalitsus 1923: 269, 273).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Meedla asundus (Kaa) Maleva külaks ning lisas, et külanimi oli kasutusel 1925. aastast. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Maleva sobivaks külanimeks (ERA.14.2.716,708,709).

Tegelikult oli Maleva küla (kui *Malva*) Loona vallas juba 1922. aasta üldrahvaloenduse andmetel (Riigi Statistika Keskbüroo 1924). Nagu eelnevalt märgitud, oli Maleva asundus kirjas ka 1923. aasta asumite nimestikus.

Paadla

- Endine mõis: Paadla, sks Padel (Naaber 1984: 159).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Paadla asundus, kuid mitte sama nimega küla (Postivalitsus 1923: 317).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Paadla asundus (Kär) Vennati külaks. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Vennati sobivaks külanimeks (ERA.14.2.716,708,709).

ÜAN asulate loendis esineb Vennarti-Armuadra asundus (Postivalitsus 1923: 479).

Paevere

- Endine mõis: Paadla.
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Paevere asundus (Kär) Paadla külaks ning lisas, et Paevere oli osa endisest Paadla asundusest. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Paadla sobivaks külanimeks (ERA.14.2.716,708,709).

Pihtla

- Endine mõis: Pihtla, sks Pichtendahl (Naaber 1984: 161).
- ÜAN asumite loendis on märgitud Pihtla asundus, kuid mitte sama nimega küla (Postivalitsus 1923: 334).

- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Pihla asunduse (Pih) ühe osa Sauaru külaks. KNN erikomisjon (6. juuni 1939). KNN (16. veebr 1940) tunnistas Sauaru sobivaks külanimeks (ERA.14.2.716,708,709).

Saare

- Endine mõis: Saare, sks Holmhof (Naaber 1984: 29).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Saare asundus ja küla ning Saare riigi metsaküla (Postivalitsus 1923: 385, 386).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Saare asunduse (Lmj) ühe osa Saaremetsa külaks. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Saaremetsa sobivaks külanimeks (ERA.14.2.709).

Sassi

- Endine mõis: Sassi, sks Kabbil (Naaber 1984: 169).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Sassi asundus, kuid mitte sama nimega küla (Postivalitsus 1923: 395).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Sassi asunduse (VII) ühe osa Männiku, teise Veeriku külaks. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Männiku ja Veeriku sobivateks külanimedeks (ERA.14.2.709).

Veeriku küla oli Kogula vallas olemas juba 1922. aasta üldrahvaloenduse andmetel. Seevastu Sassi nimega asulat pole nimekirjas (Riigi Statistika Keskbüroo 1924).

Nagu eelnevalt märgitud, oli Sassi asundus kirjas 1923. aasta asumite nimestikus. See näitab, et tegemist on ühe ja sama asulaga, mida ühes allikas nimetati Veeriku külaks, teises Sassi asunduseks.

Suuremõisa

- Endine mõis: Muhu-Suuremõisa, sks Mohn-Großenhof (Naaber 1984: 155).
- ÜAN asulate loendis on märgitud nii Suurmõisa asundus kui ka Suuremõisa külad (Postivalitsus 1923: 420, 421).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Suuremõisa asundus (Muh) Lahe külaks ning lisas, et nimi oli juba 15 aastat kasutusel. KNN erikomisjon (6. juuni 1939)

nõustus ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Lahe sobivaks külanimeks. KNN erikomisjon (17. veebr 1940) soovitas eelnevalt sobivaks tunnistatud elliptilisele Lahe nimele lisada veel sõna *-küla* (ERA.14.2.716,708,709).

Lahe küla oli vallas olemas juba 1922. aasta üldrahvaloenduse andmetel. Lisaks Lahe külale olid ka Suuremõisa külad (Riigi Statistika Keskbüroo 1924).

Tumala

- Endine mõis: Tumala, sks Thomel (Naaber 1984: 174).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Tumala asundus, kuid mitte sama nimega küla (Postivalitsus 1923: 444).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Tumala asunduse (Põi) ühe osa Liiva külaks ning lisis, et nimi oli juba üle 10 aasta kasutusel. RKA (27. mai 1939) soovitas anda asunduse ühele osale nimeks Toomla. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) pakkus Liiva asemel Toomla nime. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Toomla sobivaks külanimeks (ERA.14.2.716,708,709).

Uue-Kaarma

- Endine mõis: Uue-Kaarma, sks Neu-Karmel (Naaber 1984: 175).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Kaarma-Uue asundus, kuid mitte sama nimega küla (Postivalitsus 1923: 162).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Uue-Kaarma asundus (Kaa) Männi külaks ning lisis, et vallavalitsus soovitas Nõmme nime. RKA (27. mai 1939) oli seisukohal, et Uue-Kaarma nime peab säilitama, kuid vajadusel võib võtta kasutusele Karmala nime kui Kaarma vastendi. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) soovitas Karmla nime Männi asemel. Maavalitsus (26. aug 1939) nõustus Karmla nimega. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Karmla sobivaks külanimeks (ERA.14.2.716,708,716,709).

Nõmme küla oli vallas olemas juba 1922. aasta üldrahvaloenduse andmetel. Seevastu Uue-Kaarma nimega asulat pole märgitud (Riigi Statistika Keskbüroo 1924).

Nagu eelnevalt märgitud, oli Kaarma-Uue asundus kirjas 1923. aasta asumite nimestikus. See näitab, et tegu oli ühe ja sama asulaga, mida ühes allikas nimetati Nõmme külaks, teises Uue-Kaarma asunduseks.

Uue-Kaarma asundusest tekkis Nõmme küla, nagu soovitas vallavalitsus.

Uue-Lõve

- Endine mõis: Uue-Lõve, sks Neu-Löwel (Naaber 1984: 176).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Uue-Lõve asundus, kuid mitte küla (Postivalitsus 1923: 458).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Uue-Lõve asundus (VII) Välja külaks. RKA (27. mai 1939) oli seisukohal, et Uue-Lõve nime peab säilitama. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) pakkus Uue-Lõve nime. Maavalitsus (26. aug 1939) nõustus Uue-Lõve nimega. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Uue-Lõve sobivaks külanimeks (ERA.14.2.716,708,716,709).

Vana-Kaarma

- Endine mõis: Vana-Kaarma, sks Karmelhof (Naaber 1984: 177).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Kaarma-Vana asundus, kuid mitte sama nimega küla (Postivalitsus 1923: 162).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Vana-Kaarma asundus (Kaa) Asu külaks ning lisas, et külanimi oli kasutusel 1925. aastast. RKA (27. mai 1939) oli seisukohal, et Vana-Kaarma nime peab säilitama. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) nõustus maavalitsuse ettepanekuga. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Asu sobivaks külanimeks. KNN erikomisjon (17. veebr 1940) soovitas eelnevalt sobivaks tunnistatud elliptilisele Asu nimele lisada veel sõna *-küla* (ERA.14.2.716,708,709).

Asu küla Loona vallas juba 1922. aasta üldrahvaloenduse andmetel. Seevastu asulat nimega Vana-Kaarma pole nimekirjas (Riigi Statistika Keskbüroo 1924).

Nagu eelnevalt märgitud, oli Kaarma-Vana asundus kirjas 1923. aasta asumite nimestikus. See näitab, et tegemist oli ühe ja sama asulaga, mida ühes allikas nimetati Asu külaks, teises Kaarma-Vana asunduseks.

Võhksa

- Endine mõis: Võhksa, sks Wexholm (Naaber 1984: 181).
- ÜAN asulate loendis on märgitud Võhksa asundus, kuid mitte sama nimega küla (Postivalitsus 1923: 499).
- Nimepakkumised asunduskülale

Maavalitsus (10. mai 1939) tegi ettepaneku nimetada Võhksa asundus (VII) Kungla külaks. RKA (27. mai 1939) oli seisukohal, et Võhksa nime peab säilitama kasvõi mõne liite

kaudu ning avaldas arvamust, et romantiline Kungla ei sobi üldse külanimeks. KNN erikomisjon (6. juuni 1939) soovitas Võhksa või Võhksama nimega Kungla asemel. Maavalitsus (26. aug 1939) nõustus Võhksa nimega. KNN (16. veebr 1940) tunnistas Võhksa sobivaks külanimeks (ERA.14.2.716,708,716,709).

- Kokkuvõte

Pakutud külanimedest esinesid 1922. aasta üldrahvaloenduse andmetes Aaviku (Lmj) kui *Aviku*, Asuküla (Lna), Jõe (Lna), Käo (Lmj), Laheküla (MSu), Maleva (Lna) kui *Malva*, Nõmme (Lmj), Nõmme (Lna), Veeriku (Kog).

Osa külanimede suhtes olid maavalitsus (10. mai 1939) ja Kohanimede Nõukogu (16. veebr 1940) eriarvamusel. Maavalitsus tegi ettepaneku nimetada Eikla asundus (Kaa) Koidula külaks, Elme asunduse osa (Kaa) Endla külaks, Tumala asunduse osa (Pöi) Liiva külaks, Uue-Lõve (VII) asundus Välja külaks, Võhksa asundus (VII) Kungla külaks. Kohanimede Nõukogu tunnistas sobivateks külanimedeks Eikla, mitte Koidula; Elme, mitte Endla; Toomla, mitte Liiva; Uue-Lõve, mitte Välja ning Võhksa, mitte Kungla. Külanimedeks said need nimed, mida pakkus maavalitsus.

Kahel nime puhul olid maavalitsus ja vallavalitsused eriarvamusel. Maavalitsus tegi ettepaneku nimetada Maasi asunduse (Pöi) ühe osa Väina külaks ja lisas, et vallavalitsus soovitas Lahe nime ning Uue-Kaarma asundus (Kaa) Männi külaks ja lisas, et vallavalitsus soovitas Nõmme nime. Kohanimede Nõukogu tunnistas sobivateks külanimedeks Väina, mitte Lahe ning Karmla, mitte Männi ega Nõmme. Külanimedeks said need nimed, mida pakkus vallavalitsus.

5.2.2 Külad aastatel 1945, 1978 ja 1997

1945. aasta külanõukogude nimekirjas olid Aaviku (Lmj), Asu (Lmj), Endla (Kaa), Jõe (Lmj), Jõe (Kaa), Jõelega (VII), Koidula (Kaa), Kungla (Kaa), Kungla (VII), Käo (Lmj), Lahe (Lmj), Lahe (Muh), Lahe (Pöi), Lahe (Pih), Liiva (Pöi), Liiva (Pih), Maleva (Kaa), Masa (Pih), Mäe (Pöi), Männiku (VII), Nõmme (Lmj), Nõmme (Kaa), Paevere (Kär), Saaremetsa (Lmj), Salavere (Pih), Sauaru (Pih), Sepa (Pih), Veeriku (VII), Vennati (Kär) ning Välja (VII) külad (ERA.R-3.7.15).

1978. aasta maa-asulate nimekirjas olid neist Asuküla ja Endla küla Kuressaare külanõukogus, Jõelega ja Kungla küla Valjala külanõukogus, Paevere küla Kärla

külanõukogus, Sauaru küla Pihtla külanõukogus, Veeriku ja Väljaküla küla Valjala külanõukogus (ENSV ÜP 1978: 85–88).

Teised ülalnimetatud külad likvideeriti maa-asulate arvestuse korrastamise käigus.

1997. aasta alevite, alevike ja külade nimistusse ilmusid 1945. aasta külanõukogude nimekirjas olnud küladest (mis likvideeriti maa-asulate arvestuse korrastamise käigus) külad nagu Aaviku (Lmj), Jõe (Lmj), Jõe (Kaa), Koidula (Kaa), Kungla (Krs), Käo (Lmj), Laheküla (Lmj), Laheküla (Muh), Laheküla (Ori), Laheküla (Pih), Liiva (Ori), Liiva (Pih), Maleva (Kaa), Masa (Pih), Mäeküla (Ori), Männiku (VII), Nõmme (Lmj), Nõmme (Kaa), Saaremetsa (Lmj), Salavere (Pih), Sepa (Pih) ning Vennati (Kär) (RT I 1997; 95/96, 1577).

5.2.3 Asunduskülade nimede etümoloogia ja iseloomustus

- Loodusnime kaudu tulnud külanimed

Aaviku küla (Lmj) tekkis Laimjala mõisa maadele.

Nimi tuleb sõnast *haavik* : *haaviku*, arvatavasti loodusnime vahendusel. Küla kõrval asus mõisa põld, mille nimi oli 1787. aastal *Hawicko-Peld*. Küla, kus on ka Aaviku talu, tekkis 1920. aastatel. 1977. aastal nimetati küla Laimjalaks, ent 1997. aastal taastati lõunapoolne osa Aaviku külana (Kallasmaa jt 2016: 24).

Jõe küla (Lmj) tekkis Audla mõisa maadele.

Jõe on hiline küla (1922), mis asub Kuke jõe ääres. Küla oli ajavahemikus 1977-1997 Audla osa (Kallasmaa jt 2016: 129).

Jõe küla (Lääne-Saare) tekkis Loona mõisa maadele.

Jõe asundusküla nimi pärineb hiljemalt 1922. aastast. Põduste jõe ääres asuv küla kandis ajavahemikus 1977–1997 Loona nime (Kallasmaa jt 2016: 129).

Jõelepa küla (VII) tekkis Lõõne mõisa maadele.

Jõelepa nimi tuleb loodusnime kaudu sõnast *jõgi* : *jõe* + *lepa*. Tõenäoliselt on teine komponent asendanud algse *-lõpe* (Kallasmaa 1996: 56). Apallatiivil *lõpp* : *lõpe* on eesti murretes mitu tähendust, kohanimedesse sobib eelkõige *lõpp* : *lõpe* 'laht', mis on levinud saartel ja läänemurdes ning *lõpe* 'lõpp'. Kohanimedes on *lõpp* ~ *lõpe* levinud eelkõige neil aladel, kus sõna kasutatakse ka lahe tähenduses, s.o läänemurdes ja saartel, vähesel määral Kirde-Eestis ning keskmurde ida alal (Kallasmaa 2003: 110).

Jõelega küla piires, Lööne mõisast edelas, asus varem Jõgise mõis (sks Jõggis), mille kohta on teateid 1444. aastast (*Jehgel*, mille algupärane nimi oli võib-olla *Jöelähte*) (Kallasmaa jt 2016: 129).

Käo küla (Lmj) tekkis Audla mõisa maadele.

Käo küla nimi olevat võetud sellest, et seal oli olnud enne Audla mõisa rajamist *Käo-Kylla* (1698). Nime aluseks võib olla on linnunimetus *kägu* : *käo*, mis võis esineda ka isikunimena. Siiski on vana Käokülaga samastatud sellised kirjanekud nagu *Kawast Dettlef* (1592), *Kewaste Dettlef* (1617), *Kewe* (1645) ning *Köb* (1798), mis seavad kahtluse alla, kas külanimi ikka pärineb linnunimetusest (Kallasmaa jt 2016: 280).

Laheküla küla (Lmj) tekkis Kingli mõisa, **Laheküla** küla (Muh) Muhu-Suuremõisa mõisa, **Laheküla** küla (Ori) Maasi mõisa ning **Laheküla** küla (Pih) Kasti mõisa maadele.

Lahe on uute asunduskülade ja ka talude nimi. Nimi tuleb sõnast *laht* : *lahe* (Kallasmaa 1996: 163).

Laheküla (Lmj) eraldati 1939. aasta paiku Kingli asundusest. Küla oli ajavahemikus 1977–1997 Kingli osa. Laheküla küla asub soo-ala, kunagise lahe ääres, 1803. aastal oli seal järv, mis kandis nime *Allika Lacht* (Kallasmaa jt 2016: 298).

Laheküla küla (Muh), mida on nimetatud ka Suuremõisa asunduseks, tekkis 1920. aastatel kui Lahe küla. Küla oli ajavahemikus 1977–1997 Suuremõisa osa ning taastati 1997. aastal kui Laheküla küla (Kallasmaa jt 2016 : 299).

Laheküla küla (Ori) on endise Maasi asunduse loodeosa, mis arvatavasti 1930. aastatel eraldati omaette külaks. Küla oli ajavahemikus 1977–1997 ametlikult Maasi osa.

Laheküla küla (Pih) nimi on pärit ilmselt 1920. aastate lõpust. Küla oli ajavahemikus 1977–1997 Vanamõisa osa (Kallasmaa jt 2016: 299).

Liiva küla (Ori) tekkis Tumala mõisa maadele.

Liiva küla tekkis Tumala asunduse läänepoolsest osast 1920. aastatel. Küla oli ajavahemikus 1977–1997 Tumala osa. Nimi *Liiva* oli tavaline lisa- ja talunimi. Liiva talu oli nt Aaviku, Audla, Kahutsi, Kingli, Neemi, Orissaare, Tumala, Veere ja Üüvere külas (Kallasmaa jt 2016: 322).

Liiva küla (Pih) tekkis Kõljala mõisa maadele.

Liiva küla eraldati Kõljala asundusest 1920. aastate II poolel. Küla oli ajavahemikus 1977–1997 Kaali osa. Nimi *Liiva* oli tavaline talunimi, mis Püha kihelkonnas esines nt Hõbeniku, Kaali, Kangruselja, Kiriku, Kõnnu, Nässuma, Raimaste, Sauaru Sutu ja Vatsküla külas (Kallasmaa jt 2016: 322).

Mäeküla küla (Ori) tekkis Maasi mõisa maadele.

Mäeküla on Maasi asunduse lõunaosa, mis arvatavasti 1930. aastatel sai omaette külaks. Külas on ka Mäe talu. Küla oli ajavahemikus 1977–1997 Maasi osa (Kallasmaa jt 2016: 398).

Männiku küla (VII) tekkis Sassi mõisa maadele.

Männiku on endine popsiküla, mis tekkis Sassi mõisa maale XX sajandi alguses. 18. sajandist on teada koht nimega *Mennikke* (ala Sassi mõisas), 1923. aastast Männiku talu. Küla oli ajavahemikus 1977–1997 Kuiste osa. Männiku küla vanem nimi oli Vabadiku (Kallasmaa jt 2016: 405).

Nõmme küla (Lmj) tekkis Laimjala mõisa maadele.

Nõmme on hiline küla (1922), kus on ka Nõmme talu. Küla oli ajavahemikus 1977–1997 Laimjala osa (Kallasmaa jt 2016: 427).

Nõmme küla (Lääne-Saare) tekkis Uue-Kaarma mõisa maadele.

Asundusküla nimi pärineb hiljemalt 1922. aastast. Küla oli ajavahemikus 1977–1997 Asuküla osa. Külanimi on tõenäoliselt lähtunud lisanimest; Meedlas on Nõmme talu. Lisanimena esines XVIII sajandil Sikassaare mõisas *Nemme Lille Tenno* (Kallasmaa jt 2016: 427).

Paevere küla (Lääne-Saare) tekkis Paadla mõisa maadele.

Paevere on 1920. aastatel tekkinud asundusküla, mis oli algselt Paadla asundus. Nimi on ilmselt teadlikult külanimeks moodustatud lõpuga *-vere*, algusosa *paas* : *pae* (Kallasmaa jt 2016: 450).

Saaremetsa küla (Lmj) tekkis Saare mõisa maadele.

Saaremetsa on asundusküla Saareküllest kirdes. 1923. aastal on mainitud riigi metsaküla *Saare*, mida rahvasuus hüüti Metsakülaks. Saaremetsa nimi tuli käbele 1939. aasta paiku (Kallasmaa jt 2016: 582).

Sauaru küla (Pih) tekkis Pihtla mõisa maadele.

Sõna *sau* tähendab siin 'savi'. Saare murret iseloomustab vokaalidevahelise *v* kadu või vokaaliks või geminaadiks muutumine: *sau* : *sauwè* (Kallasmaa 2000: 21).

Sauaru on aastail 1920–1930 tekkinud hiline küla, mille nimi pärineb arvatavasti loodusnimest, vrd Püha külas olnud Saue talu mainimist (*Saue Otti Jurgen* 1684) ja (*Saue Simmo* 1756) (Kallasmaa jt 2016: 596).

Väljaküla küla (VII) tekkis Uue-Lõve mõisa maadele.

Küla on 1920. aastatel tekkinud asundusküla, mida on nimetatud ka Uue-Lõve asunduseks. Külanime ametlik kuju oli 1977. aastani *Välja* (Kallasmaa jt 2016: 789).

- Rahvusromantilised uusnimed

Endla küla (Lääne-Saare) tekkis Elme mõisa, **Koidula** küla (Lääne-Saare) Eikla mõisa, **Kungla** küla (Lääne-Saare) Elme mõisa, **Kungla** küla (VII) Võhksa mõisa ning **Maleva** küla (Lääne-Saare) Meedla mõisa maadele.

Elme mõisa maadele rajatud asundusküla sai rahvusromantilise Endla nime 1925. aastal (Kallasmaa jt 2016: 69). Koidula küla sai oma nime samuti 1925. aastal. Küla liideti 1977. aastal koos Kaubi külaga ametlikult Eiklaks, 1997. aastal taastati (sammas: 222). Elme mõisa maadele tekkinud asundusküla sai uue rahvusromantilise Kungla nime 1925. aastal. Küla oli ajavahemikus 1977–1997 Endla osa. Kuigi Võhksa mõisa maadele tekkinud Kungla küla nimi esines 1939. aastal maavalituse ettepanekus uue nimena, oli nimi tõenäoliselt juba varem kasutusel, sest esines 1938. aasta kaardil (sammas: 256). Maleva küla tekkis 1920. aastatel pärast Meedla mõisa asundamist. Küla oli ajavahemikus 1977–1997 Meedla osa. Rahvusromantiline nimi on kunstlikult pandud, nii nagu ka Endla ja Koidula (sammas: 360).

- Kultuurnimede kaudu tulnud külanimed

Asuküla küla (Lääne-Saare) tekkis Vana-Kaarma mõisa maadele.

Asuküla ei kajastu revisjonides, arvatavasti on see uus asunikude küla, vrd 'asutalu, asunikutalu' (Kallasmaa 1996: 31, 32).

Pärast Kaarma mõisa maade jagamist tekkinud asundusküla sai 1925. aastal nime, mille tähendus võiks olla 'asujate või asunike küla'. Küla piires asus XVI sajandil rajatud Kaarma mõis (sks Karmelhof), mida pärast Uue-Kaarma mõisa eraldamist 1872. aastal nimetati ka Vana-Kaarma mõisaks. Asukülaga liideti 1977. aastal osa Väljakülast (Kallasmaa jt 2016: 54).

Masa küla (Pih) tekkis Kõljala mõisa maadele.

Mellini atlases on 1798. aastal märgitud *Masla* auk, kõrts, mets, mägi. Kaardimärke on ilmselt vigane, *l* on eksikombel asendanud pika *s*-i. Sõna *masa* tähendus võib olla 'lühike, madal' (Kallasmaa 1996: 208). Külanimi sai alguse kõrtsi ja öömajakoha ning hilisema karjamõisa nimest. Küla oli ajavahemikus 1977–1997 Kõljala osa (Kallasmaa jt 2016: 364).

Salavere küla (Pih) tekkis Kaali mõisa maadele.

Salavere nimi võeti kasutusele 1930. aastatel. Nime ei leidu revisjonides (Kallasmaa 1996: 365). „Liivi-, Eesti- ja Kuramaa ürikuteraamatu“ andmetel oli 1319. aastal kirja pandud külanimi *Saltowere*, mille asemele olevat Balti kohaleksikoni järgi tekkinud Kaali mõis (sks Sall). Ürikus on ilmselt kirjutus- või lugemisviga, peaks

olema *Sallovere*. On ilme, et 1319. aasta dokumendis mainitud küla ei asunud Saaremaal, vaid Läänemaal (Kallasmaa jt 2016: 589). Herbert Ligi on Salavere külanime pidanud pseudoajalooliseks ja selle autoriks Buxhövdent (Ligi 1984: 292, viidatud Kallasmaa jt 2016: 589 kaudu).

Sepa küla (Pih) tekkis Kaali mõisa maadele.

Sepa on aastail 1920–1930 Kaali asundusest eraldatud küla, kus on ka Sepa talu (Kallasmaa jt 2016: 603).

Veeriku küla (VII) tekkis Sassi mõisa maadele.

Veeriku nimi võib olla tulnud venekeelsest sõnast *tshetwerik*, mis tähendab 'neljandikku' (Kallasmaa 1996: 488).

Vennati küla (Lääne-Saare) tekkis Paadla mõisa maadele.

Vennati küla ~ Vennardi küla. Esimeses Rootsi-aegses revisjonis 1645. aastal on märgitud *Wennete Rein und Laes*, 1731. ja 1756. aasta adramaarevisjonides *Wennete Iürgen*. Nime tähenduse kohta on erinevaid seletusi. See võib lähtuda sõnast *vend* : *venna*, mille mitmuse omastav võis *pere*-tüübi analoogial olla vennate; aga võib lähtuda ka sõnast *vene* tähenduses 'paat'. Lõpp *-rdi* on hilisem asendus, sest revisjonides see ei kajastu (Kallasmaa 1996: 489, 490). Küla oli ajavahemikus 1977–1997 Paevere osa (Kallasmaa jt 2016: 747).

Kokkuvõte

Siinses töös uuriti asunduste küladeks nimetamist Hiiumaa ja Saare maakonna näitel. Töö eesmärk oli selgitada, kuidas nimetati asundused küladeks 1930. aastate lõpus, millised endisest mõisanimest erineva nimega külad tekkisid ja kuidas neile nimi anti.

Maavalitsuste ja Kohanimede Nõukogu vahel ei olnud 1930. aastate lõpus asunduskülade nimede osas suuri erimeelsusi. Kohanimede Nõukogu tunnistas sobivaks enamiku nimepakkumisi. Erikomisjoni muudatusettepanekud olid orienteeritud pigem vanade nimede säilitamisele, kusjuures mitmel puhul hõlmas muudatusettepanek vaid nime kuju, mitte nime ennast. Ka Riigi Keskarhiiv ei pooldanud vanade külanimede kergekäelist muutmist ning oli seisukohal, et iga koha- ja kinnistusüksuse nime tuleb vaadata kui ajaloolist dokumenti, mille väärtus on seda suurem, mida vanem ta on.

Käesoleval ajal (2016) eksisteerib Hiiumaal 7 ning Saare maakonnas 30 sellist küla, mille nimepakkumised esinesid 1939. aastal maavalitsuste nimepakkumiste loendis. Hiiumaa ja Saare maakonna asunduskülade nimed lähtuvad enamikul juhtudel loodusnimedest. Nimed tulenevad kohalikest loodusoludest ja / või küla asukohast. Näiteks Jõeküla küla (Käi) nimi tuleb Vaemla jõest.

Mõningatel juhtudel taastati mõisaeelne külanimi, näiteks Käo küla (Lmj) ja Ojaküla küla (Hii). Esineb korduvaid külanimesid, näiteks Laheküla külad Saaremaal. Saaremaal tekkis omaette grupp nn rahvusromantilisi külanimesid, näiteks Kungla ja Endla. Mõnel juhul tuleb külanimi varasema toponüümi nimest, näiteks Leerimetsa (Phl) ja Veeriku (VII). Inimtekkelistest objektidest lähtuvaid külanimesid on vähe. Üks selliseid on Masa küla (Pih), mille nimi on saadud kunagise kõrtsi- ja öömajakoha nimest. Asuküla (Lääne-Saare) nimi tuleb otseselt sõnadest 'asunik, asundusküla'.

Eriti Saaremaa puhul on näha, et asunduskülale uue nime pakkumise põhjuseks ei olnud alati asjaolu, et vallas oli sama nimega küla juba olemas, nagu selgub ÜAN asulanimeloendi põhjal. Näiteks asendati Saaremaal Valjala vallas asundusenimi *Võhksa* külanimega *Kungla*.

Tekkinud asundusküladest vaid viie Saaremaa külanime puhul tunnistas Kohanimede Nõukogu sobivaks maavalitsuse esimesest pakkumisest erinevad nimed. Ometi said külanimedeks just maavalitsuse poolt pakutud nimed. Need külad on Endla ja Koidula (Lääne-Saare), Liiva (Ori) ning Kungla ja Välja (VII).

Kahel juhul on ka näha, et kohalik vallavalitsus soovitas külanimeks teist nime kui maavalitsus pakkus ning Kohanimede Nõukogu sobivaks tunnistas. Need külad on Laheküla (Ori) ja Nõmme (Lääne-Saare). Külanimedeks said vallavalitsuse poolt soovitatud nimed. Pealegi esines Nõmme küla juba 1922. aasta üldrahvaloenduse andmetes.

Nende juhtumite põhjal saab üldistada, et külanimed said eelkõige nendest nimedest, mis olid juba kohapeal külanimedena kasutusel ning kinnistunud. Kohanimede Nõukogu poolt pakutud ja soovitatud nimed jäid enamasti vaid formaalseteks pakkumisteks. Võib-olla sellepärast, et puhkes sõda, mis lõpetas nimekorraldusprotsessid. Seega jäid alles nimed, mis olid rahva teadvuses juba juurdunud.

Enamik Hiiu- ja Saaremaa asunduskülasid likvideeriti maa-asulate arvestuse korrastamisega 1970. aastatel ning taastati 1990. aastate lõpus.

Kirjandus

Õigusaktid

Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise seadus 19. apr 1938. – RT 1938, 42, 397

Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise määrus 11. okt 1938. – RT 1938, 87, 777.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus Eesti NSV asulate linnade, alevite, alevike ja külade kategooriasse arvamise korra kohta. – ENSV Teataja 1974, 47, art 484

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus Eesti NSV alevike ja külade nimekirja kinnitamise kohta. – ENSV Teataja 1977, 11, art 127

Kohanimeseadus 11. dets 1996. – RT I 1997, 1, 2 jj.

Vabariigi Valitsuse määrus alevite, alevike ja külade nimistu kinnitamise ning nende lahkmejoonte määramise kohta 18. dets 1997. – RT I 1997; 95/96, 1577).

Arhiiviallikad

ERA.14.2.440 Siseministeerium. Kirjavahetus Kohanimede Nõukogu koosseisu ja tegevuse asjus (2. juuni 1938–28. juuni 1939).

ERA.14.2.451 Siseministeerium. Kirjavahetus Läänemaa omavalitsusasutustega Läänemaa külade ja asunduste nimede muutmise koht; asunduste ja külade nimekirjad (31. märts–3. okt 1939).

ERA.14.2.708 Siseministeerium. Kohanimede Nõukogu koosolekute protokollid (4. mai–28. juuni 1939).

ERA.14.2.709 Siseministeerium. Kohanimede Nõukogu koosolekute protokollid (5.–17. veebr 1940).

ERA.14.2.711 Siseministeerium. Kirjavahetus omavalitsusasutustega külade ja asunduste nimede muutmise kohta (21. veebr–12. juuni 1940).

ERA.14.2.716 Siseministeerium. Kirjavahetus Saaremaa külade ja asunduste nimede muutmise kohta; külade ja asunduste nimestikud (11. mai 1939–20. veebr 1940).

ERA.1650.3.748 Põllumajanduse Keskvalitsuse Asundusamet. Murumetsa asunduse asundustalu nr 41 (1935–1939).

ERA.1650.3.768 Põllumajanduse Keskvalitsuse Asundusamet. Ninametsa asunduse asundustalu nr A-32 (1940).

ERA.4320.2.38 Pühalepa Vallavalitsus. Protokollid (29. sept–31. märts 1939).

ERA.R-3.7.15 Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Esimehe Kantselei. Eesti NSV külade nimekiri valdade ja maakondade viisi ning andmed valdade täitevkomiteede asukohtade ja lähimate raudteejaamade kohta (30. jaan 1945–29. märts 1945).

ERA.T-3.1.588 Põllutööministeeriumi Katastri ja Maakorralduse osakond. Pühalepa vald.

Raamatud ja monograafiad

Alender, Eve, Kairit Henno, Annika Hussar, Peeter Päll, Evar Saar 2003. Nimekorralduse analüüs. Eesti Keele Sihtasutus. Tallinn.

EE 1992 = Eesti Entsüklopeedia 6. köide. 1992. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus.

Elisto, Elmar 1936. Akadeemilise Emakeele Seltsi juhatuse keelelisi otsuseid ja seletusi.- Eesti Keel 6, 187–190.

Kallasmaa, Marja 1996. Saaremaa kohanimed I. Eesti Keele Instituut. Tallinn.

Kallasmaa, Marja 2000. Saaremaa kohanimed II. Eesti Keele Instituut. Tallinn.

Kallasmaa, Marja 2003. Läänemurde loodus- ja viljelusnimed. Eesti Keele Sihtasutus. Tallinn.

Kallasmaa, Marja 2010. Hiiumaa kohanimed. Eesti Keele Sihtasutus. Tallinn.

Kallasmaa, Marja, Evar Saar, Peeter Päll, Marje Joalaid, Arvis Kiristaja, Enn Ernits, Mariko Faster, Fred Puss, Tiina Laansalu, Marit Alas, Valdek Pall, Marianne Blomqvist, Marge Kuslap, Anželika Šteingolde, Karl Pajusalu, Urmas Sutrop 2016. Eesti kohanimeraamat. Eesti Keele Sihtasutus. Tallinn.

Kaskor, Vello 2003. Hiiumaa ringteed. Tallinn: Maalehe Raamat.

Libe, Juhan, August Oinas, Hendrik Sepp, Juhan Vasar 1996. Eesti rahva ajalugu 2. Taani- ja orduaeg; mõisad ja teoorjus. Tallinn: JK.

Ligi, Herbert 1984. Kaali katastroof ja Püha kihelkonna kohanimed. – Keel ja Kirjandus 5, 286–293.

Naaber, Vello 1984. Eesti ala mõisate nimestik. Tallinn: Eesti Raamat.

Pajusalu, Karl, Tiit Hennoste, Ellen Niit, Peeter Päll, Jüri Viikberg 2009. Eesti murded ja kohanimed. Eesti Keele Sihtasutus. Tallinn.

Saar, Endel 2004. Hiiumaa – kiviajast tänapäevani. Eesti Kultuurkapitali Hiiumaa Ekspertgrupp.

Tiik, Leo 1966. Lisandeid Hiiumaa kohanimede tundmisele. – Keel ja Kirjandus 9, 549-555.

Tiitsmaa, Aleksander 1923. Kohanimede kirjutamisest. – Eesti Keel 4, 111–116.

Trinkman-Elisto, Elmar 1932. Akadeemilise Emakeele Seltsi juhatuse keelelistest otsustest. – Eesti Keel 3, 92–95.

Uuet, Liivi 2002. Eesti haldusjaotus 20. sajandil. Eesti Omavalitsusliitude Ühendus / Riigiarhiiv. Tallinn.

Üldrahvalugemise andmed 1922. Lääne maakond. Tallinn: Riigi Statistika Keskbüroo, 1924.

Üldrahvalugemise andmed 1922. Saare maakond. Tallinn: Riigi Statistika Keskbüroo, 1924.

Üleriikline asumite nimestik. Tallinn: Posti Peavalitsus, 1923.

Võrgumaterjalid

Maa-ameti koduleht. http://www.maaamet.ee/index.php?page_id=505 (7. juuni 2016).

Summary

Village names seem to be rather stable in the Estonian toponym landscape and hardly ever change. The societal processes and reforms of the 20th century have, however, influenced village names, their origin, their disappearance and possible reoccurrence.

The aim of this Master's thesis is to research the process of turning settlements into villages and naming them in the example of the county of Hiiumaa and Saaremaa. Naming settlements as villages began in the year 1939 and it was only a part of a larger organisational campaign of estonifying names and toponyms.

All the toponyms of Hiiumaa and Saaremaa have been thoroughly studied by Marja Kallasmaa in her monograph „The Toponyms of Hiiumaa“ and the two-part monograph „The Toponyms of Saaremaa“. In 2016, „The Book of Estonian Place Names“ was published. Involving the whole of Estonia, it is the first in-depth outline about everything that has been previously written and thought about our place names.

The focus of this study are the settlement villages which were given names toward the end of the 1930s, that have a different name than the former local mansion. The research focuses on the naming process, looks into the genesis of names, the reasons behind giving names, which kind of names evolved and why. The documents from the archive reserves (ERA.14) of the Ministry of Interior of the Republic of Estonia (1918-1940) were mostly used, they include the correspondence of the Ministry of Interior with the county governments regarding the issues of titling settlements as villages, in addition containing the records of the proposals of giving village names to settlements.

The thesis is divided into five chapters with additional subsections. At the end of the study, the name proposals of the authorities involved in the process of titling settlements as villages are presented in a chart. The first chapter explains how settlements came into being and gives a brief overview of the naming problematics concerned with former manorial properties. The second chapter briefly introduces the legal acts that regulated the coordination of settlement names during the period of 1938–1996. The third chapter gives an overview of the process of giving village names to settlements. The fourth focuses on titling settlements as villages in Hiiumaa and Saaremaa. The fifth describes how names were given to settlement villages existing in the present day. The chapter also

describes village names and explains their etymology. The fifth chapter is divided into two sub-chapters, one concerned with the county of Hiiumaa, the other with Saaremaa.

At the end of the 1930s, there were not a lot of different opinions between the county governments and the Place Names Board of Estonia. The Place Names Board approved most of the name offers. The proposals of change by the special committee were more directed towards maintaining the old names, and in many cases the amendment proposals encompassed only the form of the name, not the name itself. For example, the special committee proposed that the settlement village in the former Torgu parish named Jamaja, would be named Jämaja, not Jamaja. Even the Central State Archive did not favour lightly changing old village names, and was of the opinion that every place and property unit should be perceived as an historic document, whose value only increases with age.

In the present day (2016), there are 7 such villages in Hiiumaa and 30 in Saaremaa, whose names appeared in the county governments' list of proposals in 1939. The names of the settlement villages of the county of Hiiumaa and Saaremaa mostly derive from the natural world. The names often ensue from the local natural conditions and/ or the location of the village. For example, the name of Jõeküla (Käi) [Riverville] is connected to the Vaemla river.

In some cases, the name the village had before the Baltic Germans' rule of the land, was restored, such as Kāo village (Lmj) and Ojaküla (Hii) village. There are also several duplicate names such as the villages of Laheküla in Saaremaa. A group of romantic nationalist names sprung up in Saaremaa, such as Endla and Kungla.. Sometimes, the village name derives from the older toponym, such as Leerimetsa (Phl) and Veeriku (VII). Village names originating from manmade objects are few. One such is the village of Masa (Pih), which gets its name from the former tavern and inn. The name of Asuküla (Lääne-Saare) derives directly from the words 'settler, settlement'.

In the case of Saaremaa, especially, one can see that the reason for proposing a different name for a village is not because there already was a village with the same name in the parish, as can be perceived in the ÜAN settlement name registry. For example, the settlement name *Võhksa* (VII) was replaced with the village name *Kungla*.

Of the new settlement villages, in the case of only five village names in Saaremaa, the Place Names Board deemed appropriate a name different from the county government's first proposal. Nevertheless, the names proposed by the county government went into effect as village names. These villages are Endla and Koidula (Lääne-Saare), Liiva (Ori), Kungla and Välja (VII).

In two cases, one can see that the local parish administration recommended a different name for the village than the county government proposed and what the Place Names Board acknowledged to be fit. These villages are Laheküla (Ori) and Nõmme (Lääne-Saare). The names recommended by the local administration came to be used. Moreover, the village of Nõmme was already present in the general census records of 1922.

It can be generalised by these cases, that the village names finally employed were the ones that were already locally used as village names and were fixed as such. The names recommended by the Place Names Board were usually only formal proposals. Perhaps, because of the war, the process of toponym arrangement came to a halt. Thus the names that were already rooted in the people's consciousness stayed.

Most of the settlement villages of the county of Hiiumaa and Saare were eradicated during the organisational accounting of rural settlements in the 1970s, but were restored at the end of the 1990s.

Lisad

Lisa 1. Lühendid

AES	Akadeemiline Emakeele Selts
KNN	Kohanimede Nõukogu
RKA	Riigi Keskarhiiv
ÜAN	Üleriikline asumite nimestik

Valdade lühendid

Emm	Emmaste
Hiiu	Hiiu
Kaa	Kaarma
Khk	Kihelkonna
Kog	Kogula
Krs	Kuressaare
Kõr	Kõrgessaare
Käi	Käina
Kär	Kärla
Lmj	Laimjala
Lsi	Leisi
Lüm	Lümanda
MSu	Muhu-Suur(e)
Muh	Muhu
Mus	Mustjala
Phl	Pühalepa
Pih	Pihtla
Pma	Pärsamaa
Põi	Pöide
Sme	Salme
Trg	Torgu
Vll	Valjala

Lisa 2. Nimepakkumised Hiiumaa asundusküladele

Asundus	Vald	Maavalitsus 20.03.1939	Riigi Keskariiv 10.06.1939	KNN erikomisjon 27.06.1939	Maavalitsus 18.09.1939	KNN erikomisjon 6.02.1940	KNN koosolek 16.02.1940	KNN erikomisjon 17.02.1940	Maavalitsus 3.05.1940
1. Aadma	Käi	Ahtma	Aadma	Aadma	Aadma		Aadma		
2. Emmaste (osa)	Emm	Emaste	Emmaste	Emmaste	Emmaste		Emmaste		
3. Emmaste (osa)	Emm	Ranna					Ranna	Rannaküla	
4. Isabella	Kõr	Isapõllu					Isapõllu		
5. Kassari (osa)	Käi	Kassare					Kassari		Kassare
6. Kassari (osa)	Käi	Uus					Uusküla		Uusküla
7. Kassari (osa)	Käi	Pasti			Õunaku		Õunaku		
8. Kõpu	Kõr	Oja					Ojaküla		
9. Kärkla	Phl	Mäe		Kärkla	Mäe	Kärklamäe	Kärklamäe		Kärklamäe
10. Lauka	Kõr	Lauka					Lauka		
11. Leerimetsa (Suuremõisa)	Phl	Leerimetsa					Leerimetsa		
12. Loja	Phl	Loja					Loja		
13. Murumetsa	Kõr	Murumetsa					Murumetsa		
14. Ninametsa	Kõr	Ninametsa					Ninametsa		

Asundus	Vald	Maavalitsus 20.03.1939	Riigi Keskariiv 10.06.1939	KNN erikomisjon 27.06.1939	Maavalitsus 18.09.1939	KNN erikomisjon 6.02.1940	KNN koosolek 16.02.1940	KNN erikomisjon 17.02.1940	Maavalitsus 3.05.1940
15. Orjaku (osa)	Käi	Orjaku					Orjaku		
16. Orjaku (osa)	Käi	Mere					Mere	Mereküla	
17. Partsi	Phl	Partsi					Partsi		
18. Putkaste (osa)	Käi	Putkaste					Putkaste		
19. Putkaste (osa)	Käi	Nurme					Nurme	Nurmeküla	
20. Pühalepa	Phl	Pühalepa					Pühalepa		
21. Reigi	Kõr	Reigi					Reigi		
22. Salineeme	Phl	Salineeme					Salineeme		
23. Soonlepa	Phl	Soonlepa					Soonlepa		
24. Suuremõisa	Phl	Allika	Suuremõisa	Suuremõisa	Allika	Suuremõisa	Suuremõisa		Allika
25. Vaemla (osa)	Käi	Vaemla					Vaemla		
26. Vaemla (osa)	Käi	Niidi					Niidi	Niidiküla	
27. Vaemla (osa)	Käi	Jõe					Jõe	Jõeküla	
28. Vaemla (osa)	Käi	Rehe					Rehe	Reheküla	
29. Valipä	Phl	Valipä		Valipe	Valipe		Valipe		
30. Viilupi	Phl	Viilupi					Viilupi		
31. Vilivalla	Phl	Vilivalla					Vilivalla		
32. Õunaku	Phl	Kalgi	Auna				Kalgi		

Allikad

1. Maavalitsuse 20.03.1939 ettepanek (ERA.14.2.451)
2. Riigi Keskarhiivi 10.06.1939 ettepanek (ERA.14.2.451)
3. KNN erikomisjoni 27.06.1939 ettepanek (ERA.14.2.708)
4. Maavalitsuse 18.09.1939 ettepanek (ERA.14.2.451)
5. KNN erikomisjoni 6.02.1940 ettepanek (ERA.14.2.709)
6. Kohanimede Nõukogu 16.02.1940 otsus (ERA.14.2.709)
7. KNN erikomisjon 17.02.1940 ettepanek (ERA.14.2.709)
8. Maavalitsuse 3.05.1940 ettepanek (ERA.14.2.711)

Märkused

- Vallanimed on esitatud 1939. aasta seisuga.
- Salineeme (jrk 26) rööpnimi on Salinõmme.

Salinõmme (Salineeme) talu (Postivalitsus 1923: 392).

Lisa 3. Nimepakkumised Saare maakonna asundusküladele

Asundus	Vald	Maavalitsus 10.05.1939	Riigi Keskarhiiv 27.05.1939	KNN erikomisjon 6.06.1939	Maavalitsus 26.08.1939	KNN erikomisjon 6.02.1940	Kohanime Nõukogu 16.02.1940	KNN erikomisjon 17.02.1940	Maavalitsus 30.04.1940
1. Abruca	Krs	Abruca					Abruca		
2. Atla	Lüm	Niidi	Atla				Niidi	Niidiküla	
3. Audla (osa)	Lmj	Jõe					Jõe	Jõeküla	
4. Audla (osa)	Lmj	Ollamäe					Ollamäe		
5. Audla (osa)	Lmj	Käo					Käo	Käoküla	
6. Eikla	Kaa	Koidula		Eikla + lisa	Eikla	Eikla, Eiklamäe	Eikla		
7. Elme (osa)	Kaa	Endla		Elme	Elme		Elme		
8. Elme (osa)	Kaa	Kungla					Kungla		
9. Haeska	Vll	Kuusiku					Kuusiku		
10. Hellamaa	Muh	Hellamaa					Hellama		
11. Hübja	Kaa	Hübja					Hübja		
12. Ilpla (osa)	Pih	Kalmu					Kalmu	Kalmuküla	
13. Ilpla (osa)	Pih	Tammiku	Ilpla				Tammiku		
14. Jaani	Pöi	Jaani					Jaani	Jaaniküla	

Asundus	Vald	Maavalitsus 10.05.1939	Riigi Keskarhiiv 27.05.1939	KNN erikomisjon 6.06.1939	Maavalitsus 26.08.1939	KNN erikomisjon 6.02.1940	Kohanimede Nõukogu 16.02.1940	KNN erikomisjon 17.02.1940	Maavalitsus 30.04.1940
15. Jamaja	Trg	Jamaja		Jāmaja	Jāmaja		Jāmaja		
16. Jursi	Vll	Jursi					Jursi		
17. Jööri	Vll	Jööri					Jööri		
18. Kaali (osa)	Pih	Kaali					Kaali	Kaaliküla	
19. Kaali (osa)	Pih	Salavere		Saluvere	Salavere		Salavere		
20. Kaali (osa)	Pih	Sepa					Sepa	Sepaküla	
21. Kaarma-Kiriku	Kaa	Kiriku					Kiriku	Kirikuküla	
22. Kaarma-Suur	Krs	Tiigi	Suure- Kaarma	Suure- Kaarma	Suure- Kaarma		Suure- Kaarma		
23. Kaarmise	Kär	Kanarpiku		Kanarbiku	Kanarbiku		Kanarbiku		
24. Kahtla (osa)	Lmj	Mäe	Kahtla				Mäe	Mäeküla	
25. Kahtla (osa)	Lmj	Pae					Pae	Paeküla	
26. Kandla	Kär	Kandla					Kandla		
27. Kangruselja	Pih	Seljamäe					Seljamäe		
28. Kareda	Pöi	Kareda					Kareda		
29. Kargi	Trg	Kargi					Kargi		
30. Karja (osa)	Pma	Karja					Karja	Karjaküla	
31. Karja (osa)	Pma	Karjamäe					Karjamäe		

Asundus	Vald	Maavalitsus 10.05.1939	Riigi Keskariiv 27.05.1939	KNN erikomisjon 6.06.1939	Maavalitsus 26.08.1939	KNN erikomisjon 6.02.1940	Kohanimede Nõukogu 16.02.1940	KNN erikomisjon 17.02.1940	Maavalitsus 30.04.1940
32. Karu	Khk	Karu					Karu	Karuküla	
33. Kasti	Krs	Kasti					Kasti		
34. Kasti	Pih	Lahe					Lahe	Laheküla	
35. Kaunispäe	Trg	Kaunispäe		Kaunispäe?		Kaunispe	Kaunispe		
36. Keskvere	Pöi	Keskvere					Keskvere		
37. Kingli (osa)	Lmj	Lahe					Lahe	Laheküla	
38. Kingli (osa)	Lmj	Kingli					Kingli		
39. Kogula	Vll	Kogula					Kogula		
40. Koigi	Pöi	Koigi					Koigi		
41. Koikla	Pma	Pölde					Pölde		
42. Kudjapäe	Krs	Kudjapäe		Kudjapäe?		Kudjape	Kudjape		
43. Kuivastu	Muh	Kuivastu					Kuivastu		
44. Kulli	Kär	Kulli					Kulli	Kulliküla	
45. Kuusnõmme	Lüm	Kuusnõmme					Kuusnõmme		
46. Kõiguste	Lmj	Kõiguste					Kõiguste		
47. Kõljala (osa)	Pih	Kooli					Kooli	Kooliküla	
48. Kõljala (osa)	Pih	Liiva					Liiva	Liivaküla	
49. Kõljala (osa)	Pih	Masa					Masa		

Asundus	Vald	Maavalitsus 10.05.1939	Riigi Keskariiv 27.05.1939	KNN erikomisjon 6.06.1939	Maavalitsus 26.08.1939	KNN erikomisjon 6.02.1940	Kohanimede Nõukogu 16.02.1940	KNN erikomisjon 17.02.1940	Maavalitsus 30.04.1940
50. Kõnnu	Khk	Kurgla	Kõnnu	Kõnnu	Kõnnu		Kõnnu		
51. Käesla	Kär	Käesla					Käesla		
52. Kärla	Kär	Jõe					Jõe	Jõeküla	
53. Kärla kirikuasundus	Kär	Põllumäe					Põllumäe		
54. Kübasaare	Põi	Kübasaare					Kübasaare		
55. Küdema	Mus	Küdema					Küdema		
56. Laadjala	Krs	Laadjala					Laadjala		
57. Lahetaguse	Lüm	Läheääre		Laheääre	Laheääre		Laheääre		
58. Laimjala (osa)	Lmj	Aaviku					Aaviku		
59. Laimjala (osa)	Lmj	Nõmme					Nõmme	Nõmmeküla	
60. Laugu I	Lsi	Laugu					Laugu		
61. Laugu II	Lsi	Lahe					Lahe	Laheküla	
62. Loona	Kaa	Jõe					Jõe	Jõeküla	
63. Loona	Khk	Loona					Loona		
64. Luulupe	Pma	Paju					Paju	Pajuküla	
65. Lõo	Sme	Lõo					Lõo	Lõoküla	
66. Lõõne	Vll	Jõelega					Jõelega		

Asundus	Vald	Maavalitsus 10.05.1939	Riigi Keskariiv 27.05.1939	KNN erikomisjon 6.06.1939	Maavalitsus 26.08.1939	KNN erikomisjon 6.02.1940	Kohanimede Nõukogu 16.02.1940	KNN erikomisjon 17.02.1940	Maavalitsus 30.04.1940
67. Lümända	Lüm	Põllu					Põllu	Põlluküla	
68. Maasi (osa)	Põi	Maasi					Maasi		
69. Maasi (osa)	Põi	Väina					Väina	Väinaküla	
70. Maasi (osa)	Põi	Mäe					Mäe	Mäeküla	
71. Meedla	Kaa	Maleva					Maleva		
72. Metsküla I	Lsi	Ojametsa					Ojametsa		
73. Metsküla II	Lsi	Kiigevälja					Kiigevälja		
74. Mulutu	Krs	Mulut					Mulut		
75. Mulutu-Parila	Krs	Roolahe					Roolahe		
76. Muraja	Põi	Mere					Mere	Mereküla	
77. Muratsi	Krs	Maina					Maina		
78. Mõnnuste	Kär	Kalju	Mõnnuste	Mõnnuvere	Mõnnuvere		Mõnnuvere		
79. Mõntu	Trg	Mõntu					Mõntu		
80. Nurme	Muh	Nurme					Nurme	Nurmeküla	
81. Oju	Khk	Oju					Oju		
82. Oti	Põi	Oti					Oti	Otiküla	
83. Paadla (osa)	Kär	Vennati					Vennati		
84. Paatsa	Mus	Paatsa					Paatsa		

Asundus	Vald	Maavalitsus 10.05.1939	Riigi Keskarhiiv 27.05.1939	KNN erikomisjon 6.06.1939	Maavalitsus 26.08.1939	KNN erikomisjon 6.02.1940	Kohanimede Nõukogu 16.02.1940	KNN erikomisjon 17.02.1940	Maavalitsus 30.04.1940
85. Paevere	Kär	Paadla					Paadla		
86. Paju	Khk	Paju					Paju	Pajuküla	
87. Pamma	Pma	Männa	Pamma	Pammametsa			Pammametsa		
88. Parasmetsa I	Lsi	Parasmetsa					Parasmetsa		
89. Parasmetsa II	Lsi	Rohuküla					Rohu	Rohuküla	
90. Pidula	Mus	Pidula					Pidula		
91. Pihtla (osa)	Pih	Paevälja			Pihtla		Pihtla		Paevälja
92. Pihtla (osa)	Pih	Sauaru					Sauaru		
93. Pihtla (osa)	Pih	Jõe		Pihtla	Jõe		Jõe	Jõeküla	Pihtla
94. Praakli	Krs	Praakli		Kaunismäe	Kaunismäe		Kaunismäe		
95. Põdra	Trg	Põdra					Põdra	Põdraküla	
96. Pädaste	Muh	Pädaste					Pädaste		
97. Pähkla	Krs	Sarapuu	Pähkla				Sarapuu		
98. Pöide	Pöi	Pöide					Pöide		
99. Püha krkas	Pih	Kopli					Kopli	Kopliküla	
100. Randvere- Parila	Krs	Parila					Parila		
101. Ranna	Pih	Ranna					Ranna	Rannaküla	

Asundus	Vald	Maavalitsus 10.05.1939	Riigi Keskariiv 27.05.1939	KNN erikomisjon 6.06.1939	Maavalitsus 26.08.1939	KNN erikomisjon 6.02.1940	Kohanimede Nõukogu 16.02.1940	KNN erikomisjon 17.02.1940	Maavalitsus 30.04.1940
102. Rannaküla	Põi	Rannaküla					Rannaküla		
103. Reina	Põi	Reina					Reina		
104. Reo	Pih	Reomäe					Reomäe		
105. Rinsi	Muh	Rinsi		Rinsi?		Rinsi	Rinsi		
106. Roobaka (osa)	Lsi	Pärna	Roobaka				Pärna	Pärnaküla	
107. Roobaka (osa)	Lsi	Võlupe					Võlupe		
108. Rootsiküla	Khk	Rootsi					Rootsiküla		
109. Saare (osa)	Lmj	Saaremetsa					Saaremetsa		
110. Saare (osa)	Lmj	Saare					Saare	Saareküla	
111. Sakla	Vll	Viira					Viira		
112. Sassi (osa)	Vll	Veeriku					Veeriku		
113. Sassi (osa)	Vll	Männiku					Männiku		
114. Selgase	Khk	Vareliku	Selgase	Selgase	Selgase		Selgase		
115. Suuremõisa	Muh	Lahe					Lahe	Laheküla	
116. Sääre	Trg	Sääre					Sääre	Sääreküla	
117. Taaliku	Põi	Taaliku					Taaliku		
118. Tagamõisa	Khk	Vaigu	Nõmmala	Tagamõisa	Tagamõisa		Tagamõisa		
119. Tahula	Krs	Rehemäe					Rehemäe		

Asundus	Vald	Maavalitsus 10.05.1939	Riigi Keskariiv 27.05.1939	KNN erikomisjon 6.06.1939	Maavalitsus 26.08.1939	KNN erikomisjon 6.02.1940	Kohanime Nõukogu 16.02.1940	KNN erikomisjon 17.02.1940	Maavalitsus 30.04.1940
120. Tahula mõisa	Krs	Põldmetsa	Tahevalla	Tahevalla	Tahevalla		Tahevalla		
121. Tamse	Muh	Tamse		Tamse?		Tamse	Tamse		
122. Tiinuse	Sme	Nurme	Tiinuse	Tiinuse	Tiinuse		Tiinuse		
123. Tiirimetsa	Sme	Uusküla		Tiiri, Tiiriku	Tiirimetsa		Tiiriku		
124. Tumala (osa)	Pöi	Liiva		Toomla	Toomla		Toomla		
125. Tumala (osa)	Pöi	Tumala					Tumala		
126. Tumala (osa)	Pöi	Kalma	Toomla				Kalma		
127. Tõlluste (osa)	Pih	Tõlluste					Tõlluste		
128. Tõlluste (osa)	Pih	Nurme					Nurme	Nurmeküla	
129. Tõlluste (osa)	Pih	Kase					Kase	Kaseküla	
130. Uue-Kaarma	Kaa	Männi	Uue- Kaarma	Karmla	Karmla		Karmla		
131. Uue-Lõve	Vll	Välja	Uue-Lõve	Uue-Lõve	Uue-Lõve		Uue-Lõve		
132. Uuemõisa	Pöi	Uuemaa					Uuemaa		
133. Valjala	Vll	Kiriku					Kiriku	Kirikuküla	
134. Vana-Kaarma	Kaa	Asu	Vana- Kaarma				Asu	Asuküla	
135. Vana-Lõve	Vll	Silla	Vana-Lõve	Vana-Lõve	Vana-Lõve		Vana-Lõve		

Asundus	Vald	Maavalitsus 10.05.1939	Riigi Keskariiv 27.05.1939	KNN erikomisjon 6.06.1939	Maavalitsus 26.08.1939	KNN erikomisjon 6.02.1940	Kohanimede Nõukogu 16.02.1940	KNN erikomisjon 17.02.1940	Maavalitsus 30.04.1940
136. Võhksa	VII	Kungla	Võhksa	Võhksa, Võhksama	Võhksa		Võhksa		
137. Võlla	Muh	Hiienuurme					Hiienuurme		

Allikad

9. Maavalitsuse 10. mai.1939 ettepanek (ERA.14.2.716)
10. Riigi Keskariivi 27. mai 1939 ettepanek (ERA.14.2.716)
11. Kohanimede Nõukogu erikomisjoni 6. juuni 1939 ettepanek (ERA.14.2.708)
12. Maavalitsuse 26. aug 1939 ettepanek (ERA.14.2.716)
13. Kohanimede Nõukogu erikomisjoni 6. veebr 1940 ettepanek (ERA.14.2.709)
14. Kohanimede Nõukogu 16. veebr 1940 otsus (ERA.14.2.709)
15. Kohanimede Nõukogu erikomisjoni 17. veebr 1940 ettepanek (ERA.14.2.709)
16. Maavalitsuse 30. apr 1940 ettepanek (ERA.14.2.711)

Märkused

- Vallanimed on esitatud 1939. aasta seisuga.
- Maavalitsuse ettepanekute nimekirjas esines Hellamaa kui *Hellama*, Elme kui *Helme*, Mullutu kui *Mulut* ja Mullutu-Parila kui *Mulut-Parila* (ERA.14.2.716).